

Termikus analízis I+II

Összeállította
Dr. Madarász János
Frissítve 2022 tavaszán

Termikus analízis módszertana

- Termoanalitikai módszerek definíciója az ICTAC szerint (International Confederation for Thermal Analysis and Calorimetry):

.. olyan mérés technikák csoportja, ahol a minták (fizikai, ill. fizikai-kémiai) tulajdonságait a hőmérséklet vagy az idő függvényében követik nyomon, miközben a minta hőmérséklete, egy meghatározott gázatmoszférában, programozott. A program lehet pl. állandó hőmérsékletváltozási sebességű fűtés vagy hűtés, avagy állandó hőmérsékleten tartás, ill. ezek tetszőleges kombinációja.

- Hő mint analitikai reagens (hő=Q=átadott kinetikus energia, ΔT hőmérsékletkülönbség, dT/dx hőmérsékleti gradiens hatására)

M(inta) + R(eagens) $\rightarrow$ (kölcshatás, reakció) $\rightarrow$
 $\rightarrow$ M(inta)' + R(eagens)' $\rightarrow$ változás(ok) mérése $\rightarrow$
 $\rightarrow$ Analitikai Jel: $J = f(c_i)$

(a minta összetételének közelítő megállapítása; fizikai, ill. fizikai-kémiai jellemzőinek kimérése; hőstabilitásának, termikus viselkedésének vizsgálata, jellemzése céljából)

A termoanalitikai vizsgálatok céljai

- Általában a kondenzált halmazállapotú minta **összetételének megállapítása**. Itt a kémiai összetétel mellett gyakran a **fázisok szerinti összetétel** (pl. **polimorf módosulatok jelenléte**, egymásba való átalakulása, mennyiségének aránya) is kérdés lehet.
- A minta bizonyos fizikai, illetve fizikai-kémiai paramétereinek meghatározása, kimérése (pl. **olvadáspont, olvadáshő**, enantiotróp **módosulatváltozási hőmérséklet**, amorf anyagok, polimerek **üvegesedési hőmérsékleti tartománya**), vagy bizonyos paraméterek (pl. a fajhő, hőtágulási együttható, hő- és elektromos vezetőképesség, stb.) **hőmérsékletfüggésének** leírása.
- **Fázisátalakulások és kémiai reakciók követése** az idő és/vagy a hőmérséklet függvényében. Az ilyen alkalmazások között megjelenik mind a lejátszódó **folyamatok kvalitatív leírása** (pl. hogy a kiindulási anyagból **milyen hőmérséklet-tartományban milyen termékek** jönnek létre), mind pedig az átalakulások **termodinamikájának és kinetikájának** számszerű jellemzése

Hőmérséklet (definíciója)

- Abszolút hőmérséklet, $T (K)$, intenzív alapmennyiség az SI-ben.
- Kinetikus gázelméleti definíciója szerint $T (K)$ arányos a gázcseppkék statisztikailag átlagolt átlagos kinetikus energiájával
 $T(K) \sim 1/N \Sigma(1/2m_i v_i^2)$, ahol a sebességeloszlás Maxwell-Boltzmann eloszlást követ.
- Ideális gázok nyomása (ill. térfogata) **egyenesen arányos** az abszolút hőmérséklettel, $T (K)$ (míg Celsius-skála függvényében csak lineárisan változik)

$$p V = n R T(K) \text{ (egyetemes gáztörvény, } R=8.314 \text{ J/K/mol)}$$

$$V = V_0 + V_0/273.15 T(^{\circ}\text{C}) \text{ (Gay-Lussac I, } V_0 \text{ a } T=0^{\circ}\text{C-on mért térfogat)}$$

- $0 \text{ K} \equiv -273,15 \text{ }^{\circ}\text{C}$; $0 \text{ }^{\circ}\text{C} \equiv 273,15 \text{ K}$;

azaz egységük azonos $1 \text{ K} \equiv 1^{\circ}\text{C}$ (hőfokbeosztások azonosak) és

- $T (K) = T (^{\circ}\text{C}) + 273,15$; $T (^{\circ}\text{C}) = T (K) - 273,15$
pl. $25 \text{ }^{\circ}\text{C} \equiv 298,15 \text{ K}$ (standard hőmérséklet, $\sim \text{rt}$)

Hőmérsékletmérés

- Termo- (vagy hő-)elempár segítségével (pontoszerű/lokális hőmérsékletmérés)
- Ellenálláshőmérővel (nagyobb hőtehetetlenség, átlaghőfok)
 $\rho = \rho_0 (1 + \lambda \Delta T)$, az ellenállása a hőmérséklettel együtt nő
- Félvezető termisztorral szűk ΔT -tartományban kis hőfokkülönbségek kimutatására (az ellenállása exponenciálisan csökken a növekvő hőmérséklettel)
- Optikai pirométerrel (1500°C felett) sugárzási színeképmaximum alapján (Wien-tv.)

Hőmérsékletkülönbség mérése termofeszültség mérésein keresztül termoelempárral

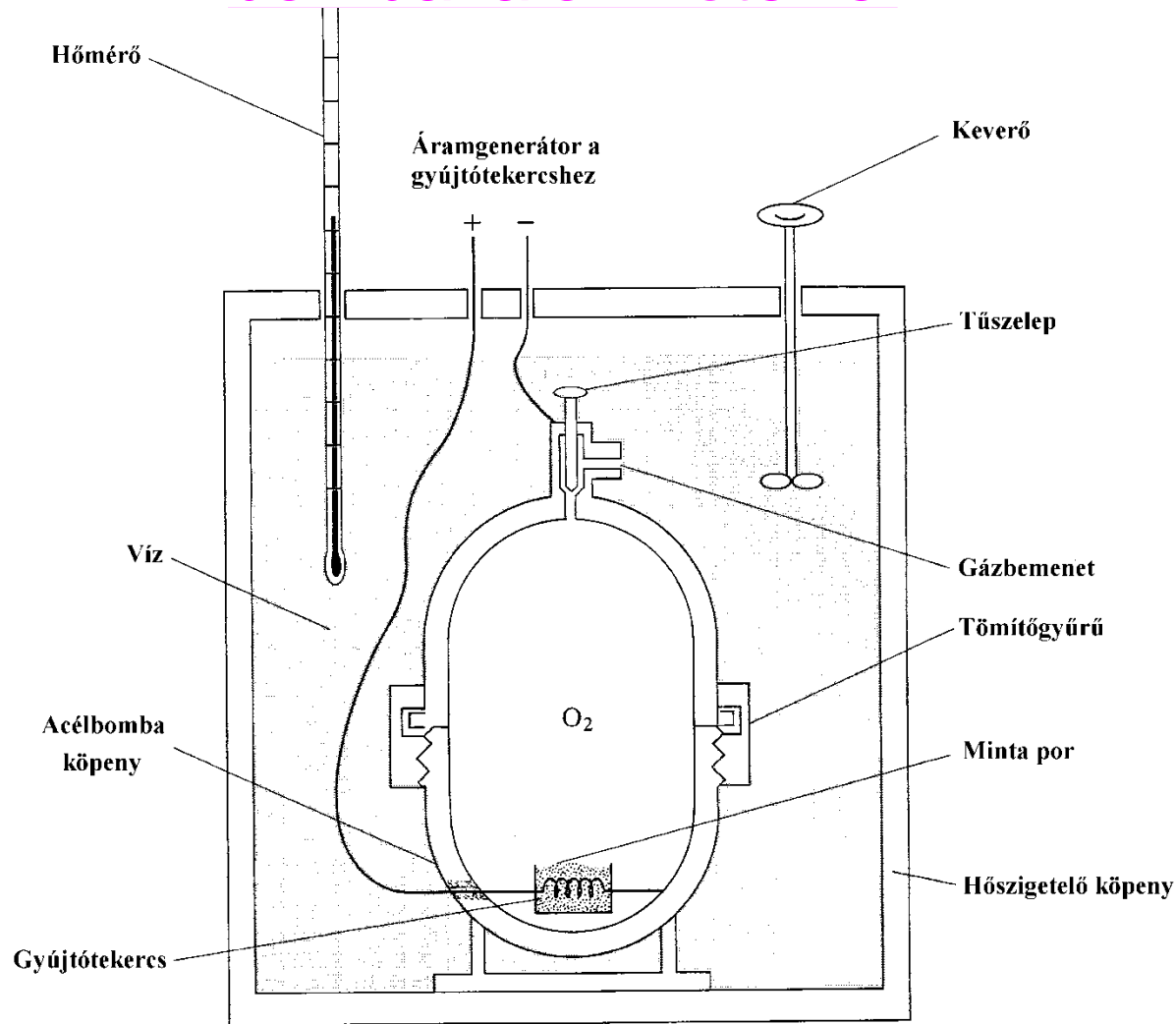
- Két eltérő anyagi minőségű fém(szál) érintkezési felületén (forrasztási pontján) potenciálkülönbség lép fel (ún. **kontakt potenciál különbség**)
- A kontakt feszültség hőmérsékletfüggő érték (ún. **termofeszültség**): termoelem huzalpárokra táblázatosan ismert/adott
- Néhány termoelem típus főbb adatai

A két fémszál anyaga (m/m)	Termofeszültség 1000 °C-on, mV	Max. hőfok
Fe-Konstantán (Cu:Ni=55:45)	57,94	900
NiCr-Ni	41,27	1200
Chromel (Ni:Cr=90:10) -Alumel (Ni:Mn:Al:Si=95:2:2:1)	41,27	1200
PtRh-Pt, különböző összetételben		1800
WRe-W, különböző összetételben		2000<

Hő és a hőmérsékletkülönbség

- Hő, a rendszer és környezete között, **hőmérsékletkülönbség** (gradiens, dT/dx) hatására **átadott, ill. átvett energiamennyiség**: Q ($J, kJ, cal, kcal$)
- Fourier hőtranszport egyenlete szerint a hőáramsűrűség:
 $dQ/dt/A = \alpha dT/dx$
(dT/dx , hőmérsékleti gradiens)
- Termodinamikai definíció szerint, állandó nyomáson definiált **entalpiaváltozás** (térfogati munkavégzés [$W = -p\Delta V$] nélküli belső energia változás ΔU) éppen a hőeffektus:
 $Q = \Delta U + p\Delta V \equiv \Delta H$
- Kalorimetriás mérése: $Q = c_{p,víz} m_{víz} \Delta T_{víz}$,
 $c_{p,víz} = 1 \text{ cal/g/}^\circ\text{C} = 4,184 \text{ J/g/}^\circ\text{C}$

A hőmennyiség, reakcióhő, ill. égéshő mérése bombakaloriméterrel

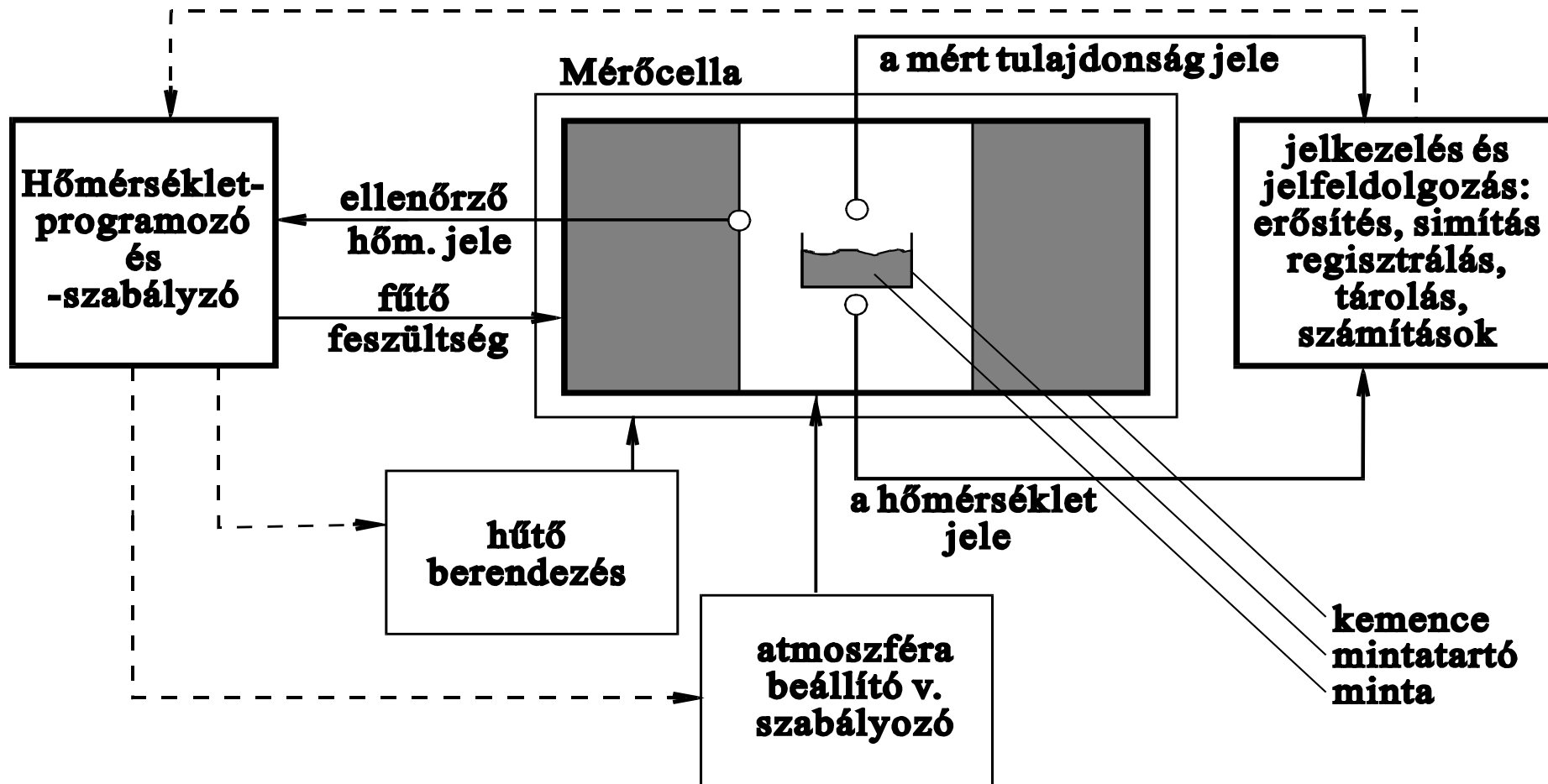
$$\Delta H_r = Q_r = c_{p,H_2O} \cdot m_{H_2O} \cdot \Delta T_{H_2O}$$

Hőátszármasztási/hőátadási folyamatok

- Hővezetés (szilárd anyagok, fémek kiváló hővezető képességűek, λ , kondukció)
- Fluidumok (lamináris, turbulens) konvektív áramlásos hőátadása, hőátbocsátás (α)
- Sugárzásos hőátadás
 $Q = \sigma (T_2^4 - T_1^4)$ (Stephan-Boltzmann tv.)
- Abszolút feketetest sugárzási maximumának helye:
 $\lambda_{\max} \sim 1/T(1/K)$ (Wien-törvénye, optikai pirométerek értékelési alapelve)

A termoanalitikai berendezések általánosított vázlatja

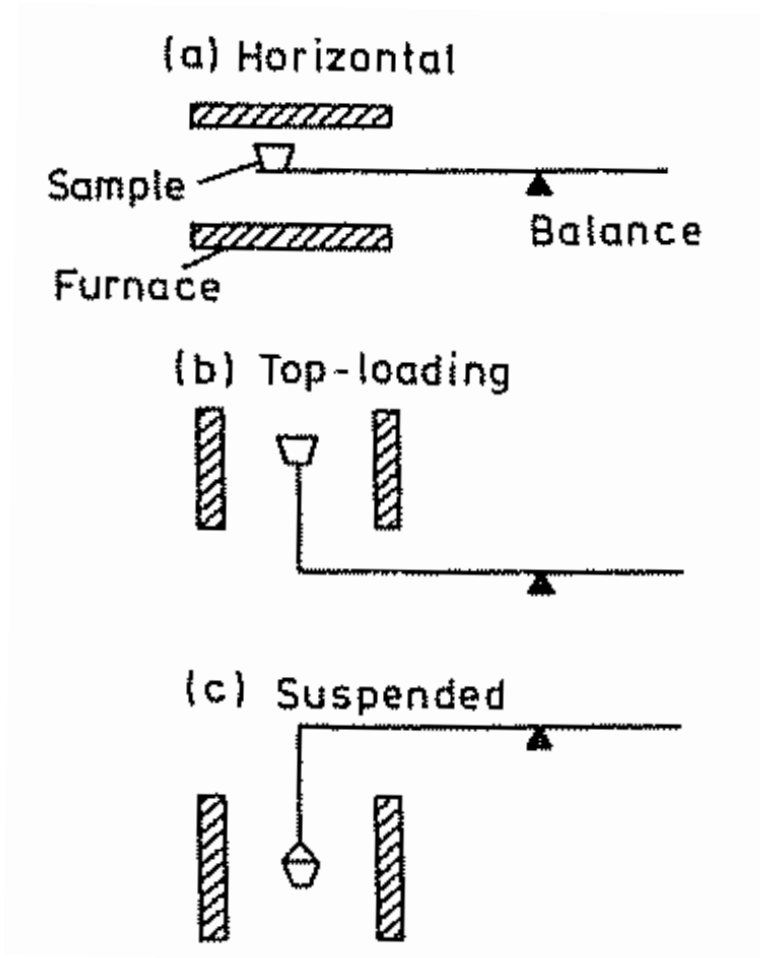
A szaggatott vonallal jelölt kapcsolatok ma már minden modern berendezésben megvannak

A termikus analízis főbb módszerei

Vizsgált jellemző	Módszer
Hőszínezet (ΔT), entalpiaváltozás (ΔH), hőáram (Q)	Differenciális termoanalízis, DTA Differenciális pásztázó kalorimetria, DSC
Tömeg (m), tömegváltozás (Δm , %) tömegváltozási sebesség (dm/dt)	Termogravimetria, TG ($\Delta m/m_0$ %) Derivatív termogravimetria, DTG
Felszabaduló gázok elemzése	Termogáz-titrimetria, TGT Fejlődőgáz-detektálás, EGD-FID Fejlődőgáz-analízis, EGA (-MS, -FTIR) Emanációs termoanalízis, ETA
Visszamaradó kristályos szilárd fázisok elemzése	Magas-hőmérsékletű por-röntgendiffrakció, HT-XRD (VT-XRD)
Méret, méretváltozás, megnyúlás, hőtágulás	Termodilatometria, TD
Mechanikai tulajdonságok (alakváltozások külső erők alatt is)	Termomechanikai analízis, TMA Dinamikus termomechanikai analízis, DMA
Külső megjelenés, morfológia, Elektromos, mágneses, optikai, ill. spektrális tulajdonságok, stb.	Termomikroszkópia (polarizált fényű, fűthető tárgyasztalú), Termoelektrometria, Termomagnetometria, Termooptometria, sít.

Termogravimetria (TG):

Fontosabb mintabehelyezési konstrukciók lehetőségei, a kemencéhez és a mérleghez képest

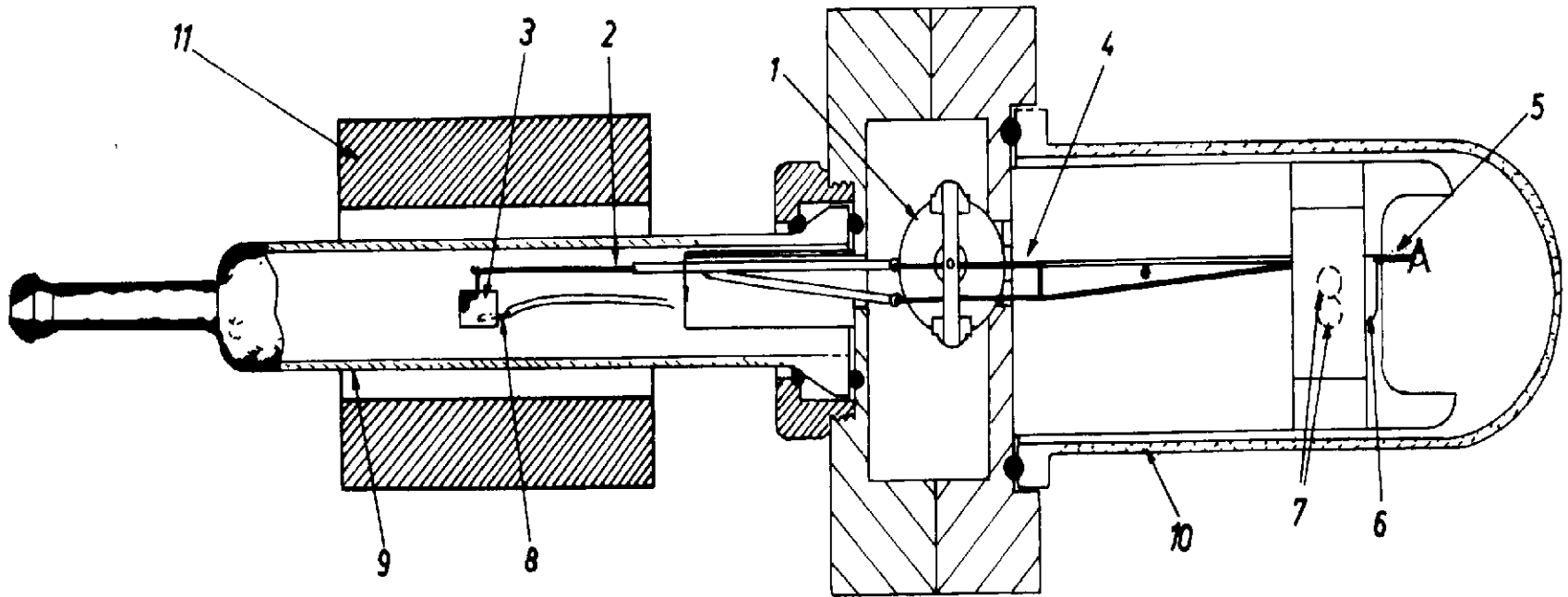

Vízszintes

Felültöltős

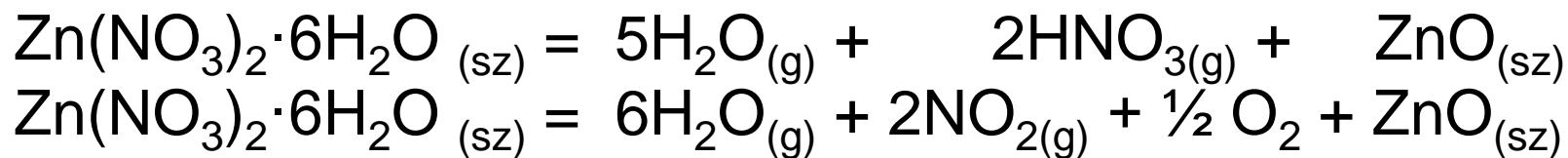
Felfüggesztett

Termogravimetria (TG) – tömegváltozás mérése termomérleggel (elektromos nullpont-kompenzáció révén)

- 1 - tekerecs, 2 - kvarc rúd, 3 - mintatartó, 4 - hideg mérlegkar,
- 5 - ellensúly, 6 - a mérlegkarra szerelt zászló, réssel, 7 - fotóérzékelők,
- 8 - minta termoelem, 9 - kvarc cső, 10 - üvegbura, 11 - kemence

Termograviméter mint programozott fűtésű reaktor –
minta sajátosságok (összetétel, szerkezet, morfológia) +
műveleti paraméterek (felfűtési sebesség, a minta nagysága, a mintával érintkező gáz minősége, parciális nyomása, áramlási sebessége) együtthetése:

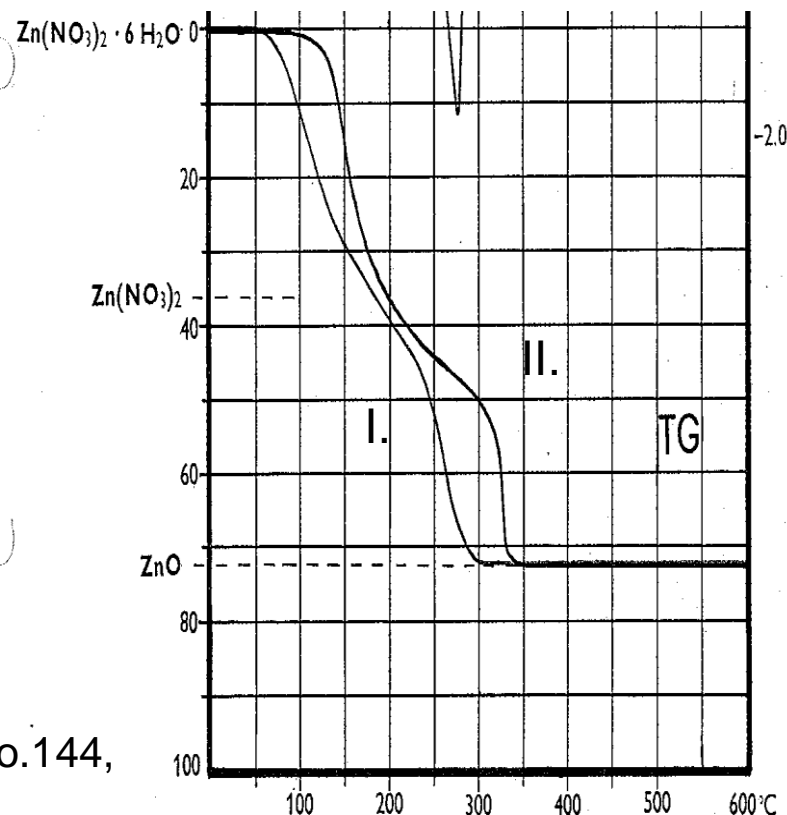

144. $\text{Zn}(\text{NO}_3)_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$

Zinc nitrate hexahydrate A. R., Reanal

Mol. weight: 297.47

	I.	II.
Weight of sample:	60.3 mg	656.4 mg
Heating rate:	3 °C/min	10 °C/min
Atmosphere:	air, static	air, static
Reference material:	$\alpha\text{-Al}_2\text{O}_3$	$\alpha\text{-Al}_2\text{O}_3$
Crucible:	platinum	platinum

G. Liptay (Ed.), Atlas of Thermoanalytical Curves, vol. 3, no.144,
 Heyden & Sons/Akademiai Kiado, Budapest, 1974.

TG mint programozott fűtésű reaktor –

minta sajátosságok (összetétel, szerkezet, morfológia) +

műveleti paraméterek (felfűtési sebesség, a minta nagysága, a mintával érintkező gáz minősége, **parciális nyomása**, áramlási sebessége) együtthatása:

1. Kalcium-karbonát bomlása különböző parciális nyomású széndioxidban
(= generálódó, nem öblített, álló, ill. betáplált **saját atmoszférában**)

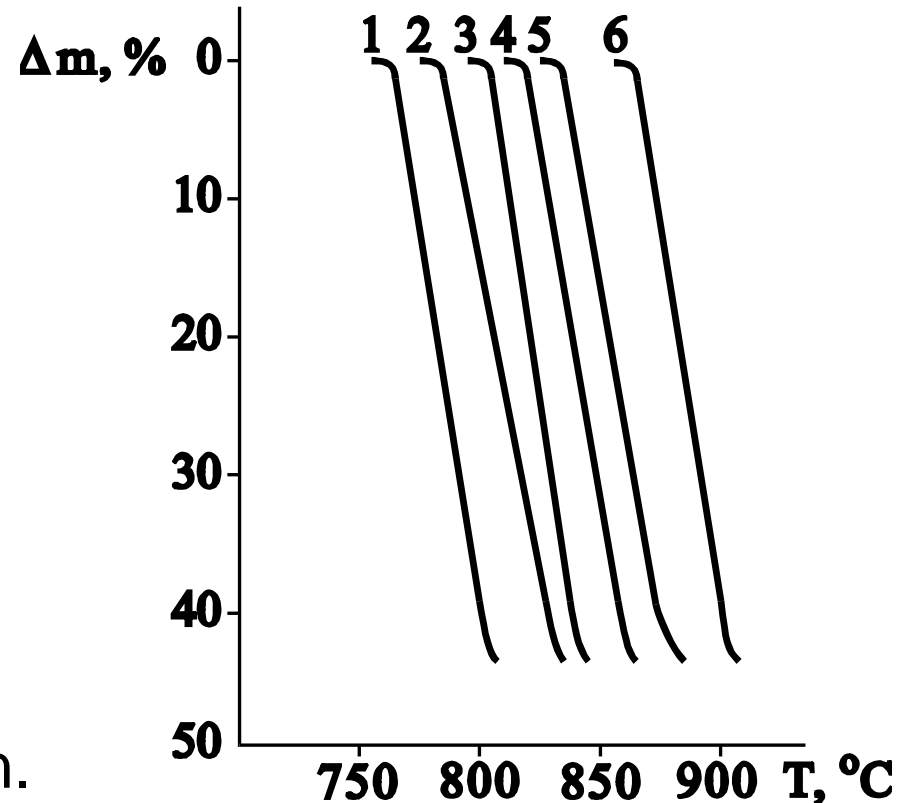

TG ----- $p(\text{CO}_2)$ =közel állandó

- 1 - 5,3 kPa,
- 2 - 11,7 kPa,
- 3 - 16,0 kPa,
- 4 - 24,5 kPa,
- 5 - 33,1 kPa,
- 6 - 64,0 kPa.

A minták tömege kb. 50 mg,

A hevítési sebesség 2,2 °C/min.

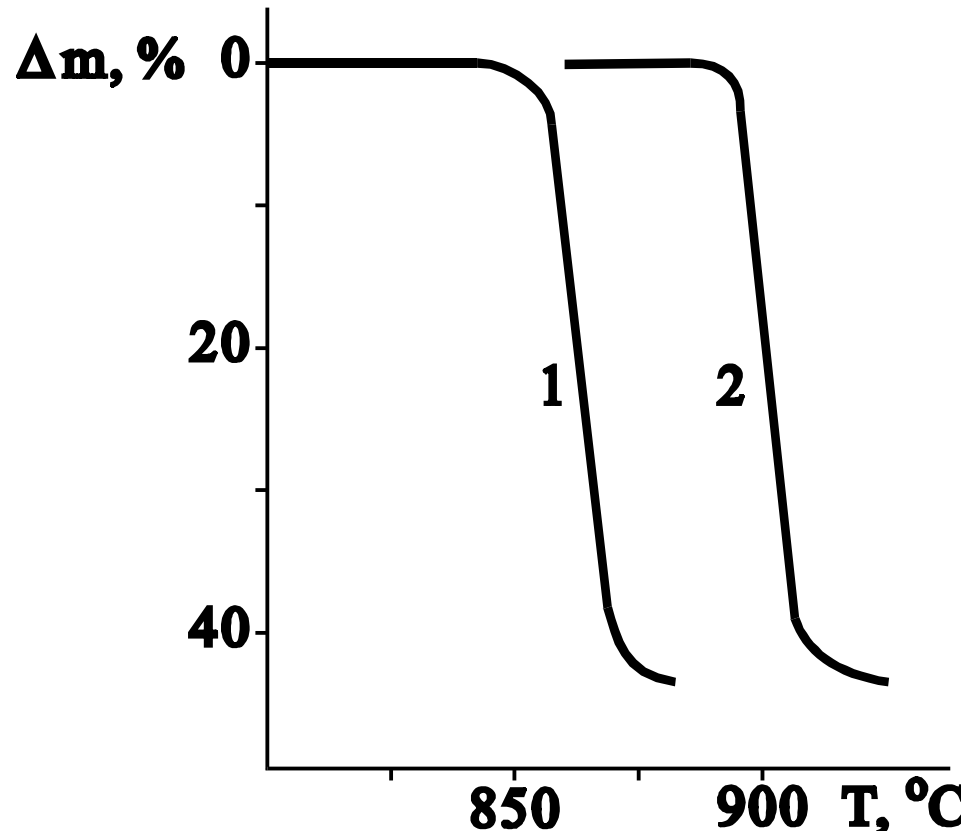

Eltérő szemcseméretű kalcium-karbonát (kalcit) minták bomlása 64 kPa nyomású széndioxidban

(morfológia, szemcseméret, porítottság ill. hőátbocsátás,
fajlagos felület hatása)

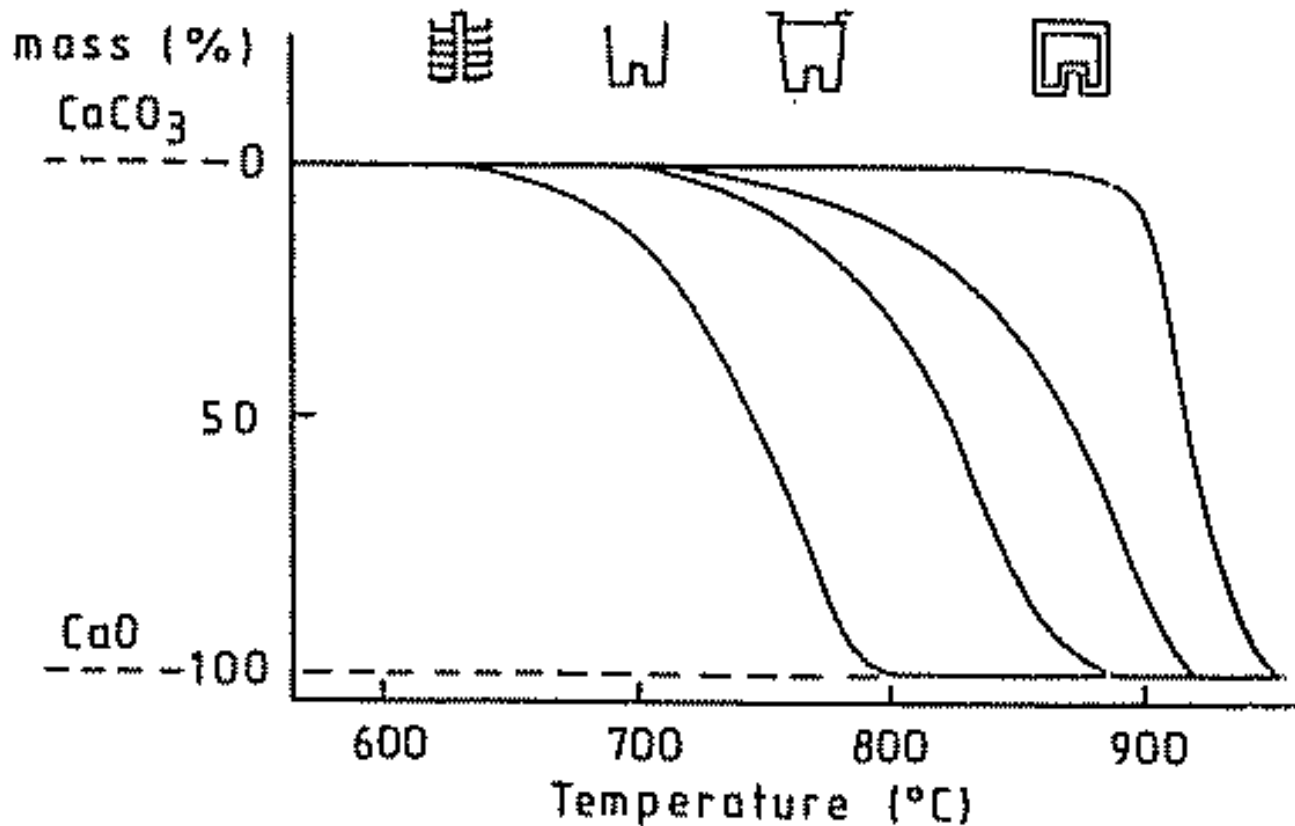
- A minták tömege kb. 50 mg,
- 1 - 0,45 mm alatti szemcseméretű por,
- 2 - kb. 2 mm-es kristályok

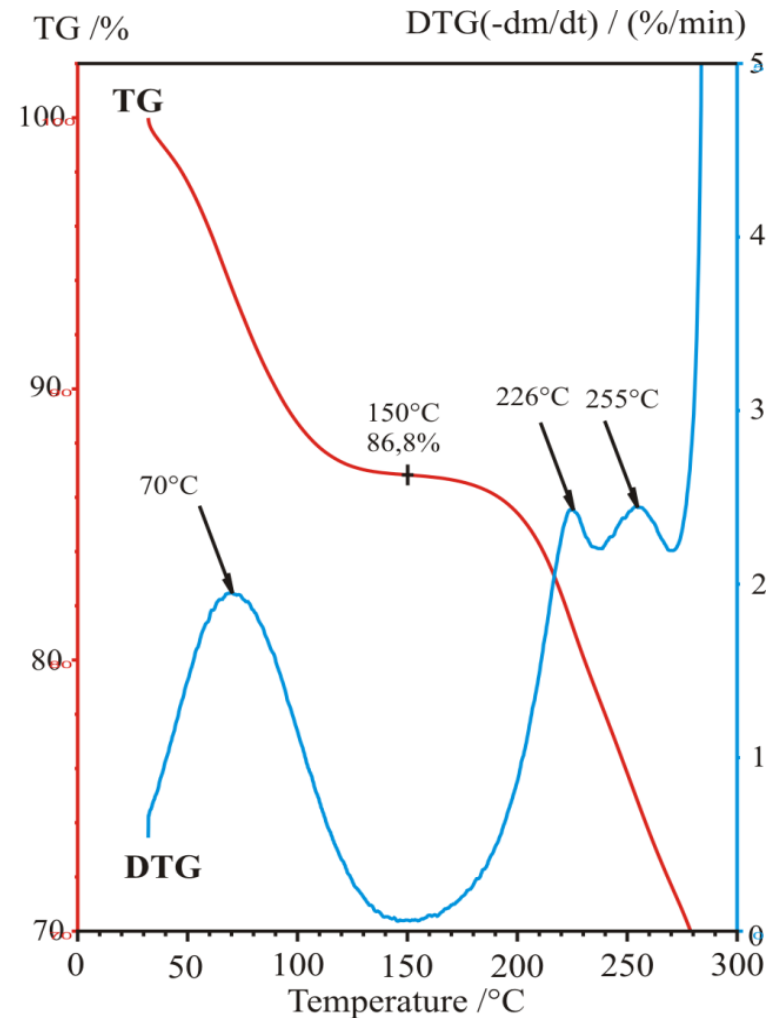
A mintatartó geometriájának (felületi nyitottságának, gáz eltávozási lehetőségeinek) hatása a kalcium-karbonát bomlására

nagyfelületű nyitott; nyitott; laza fedeles; hermetikusan zárt;

A leggyakoribb termogravimetriás mérési feladat, nedvességtartalom mérése

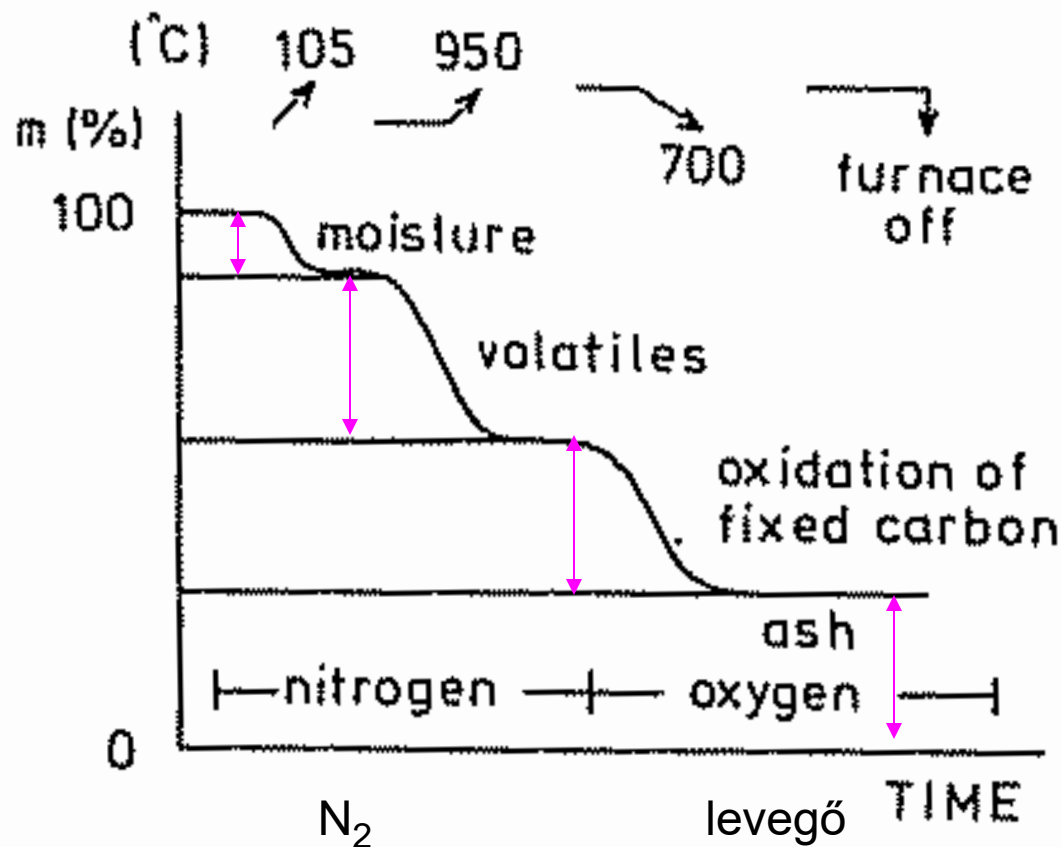
- Feltételei
  - csak nedvesség távozzon, ne más oldószer is vele együtt
  - legyen lépcsős a nedvesség elvesztése, különüljön el a rákövetkező lépésektől (kristályvíz elvesztése, bomlási folyamatok)
- Különböző kötöttségű vizek megkülönböztethetősége
  - nedvesség
  - rácsközi kristályvíz
  - belső koordinációs szférás kr.víz
  - szerkezeti víz (bomlásból)
- Sztöchiometriai számítások

Ásványi szenek közelítő TG-analízise

Megfelelően változtatott hőmérsékleti programmal és atmoszféragáz-átváltással

TEMPERATURE AND HEATING MODE

Nedvességtartalom 105°C

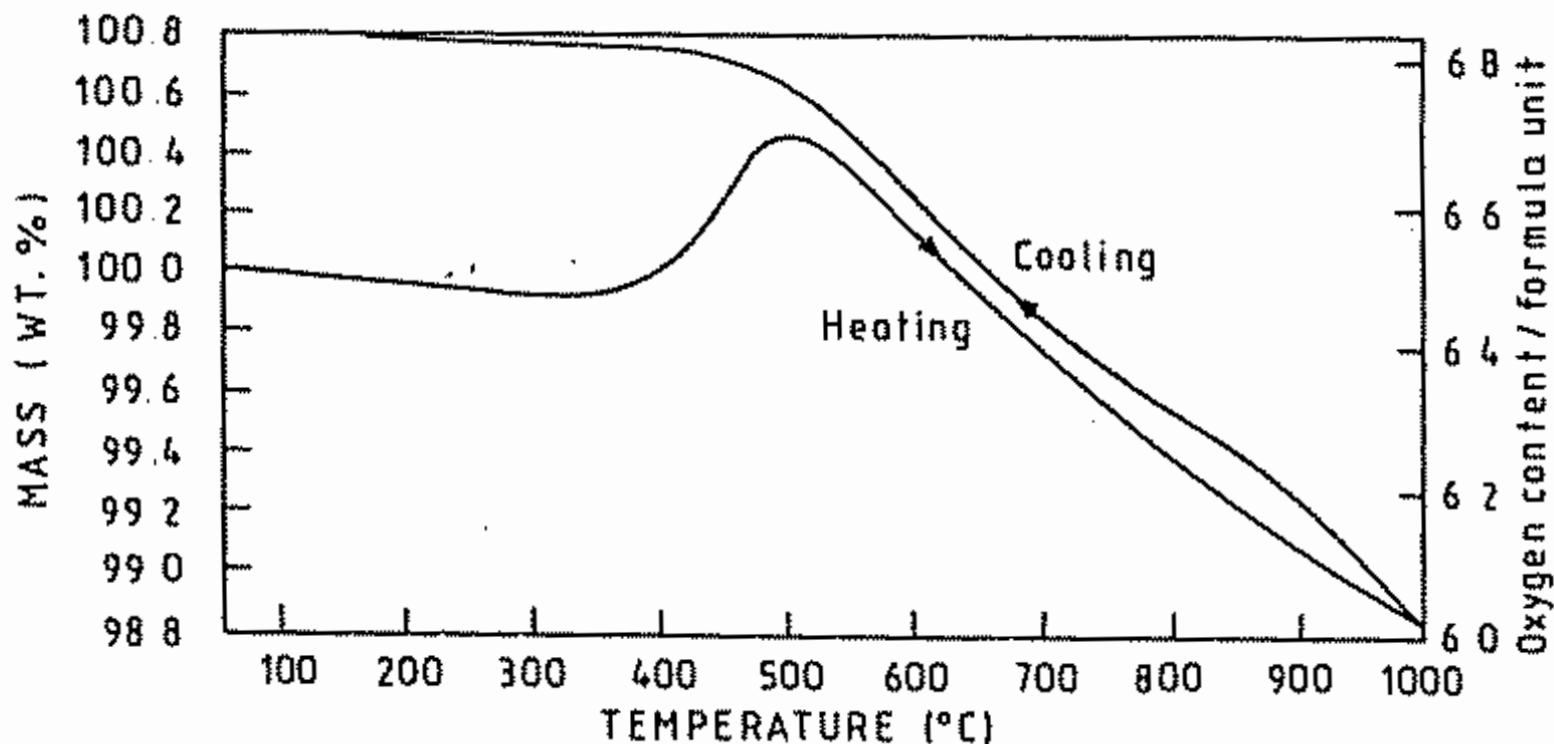
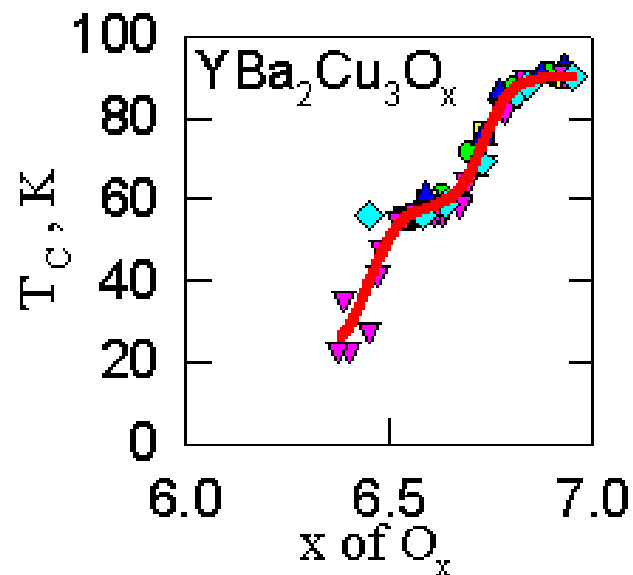
Szerves, illékony anyag-tartalom 950°C

Koksziégetése oxigénben 700°C

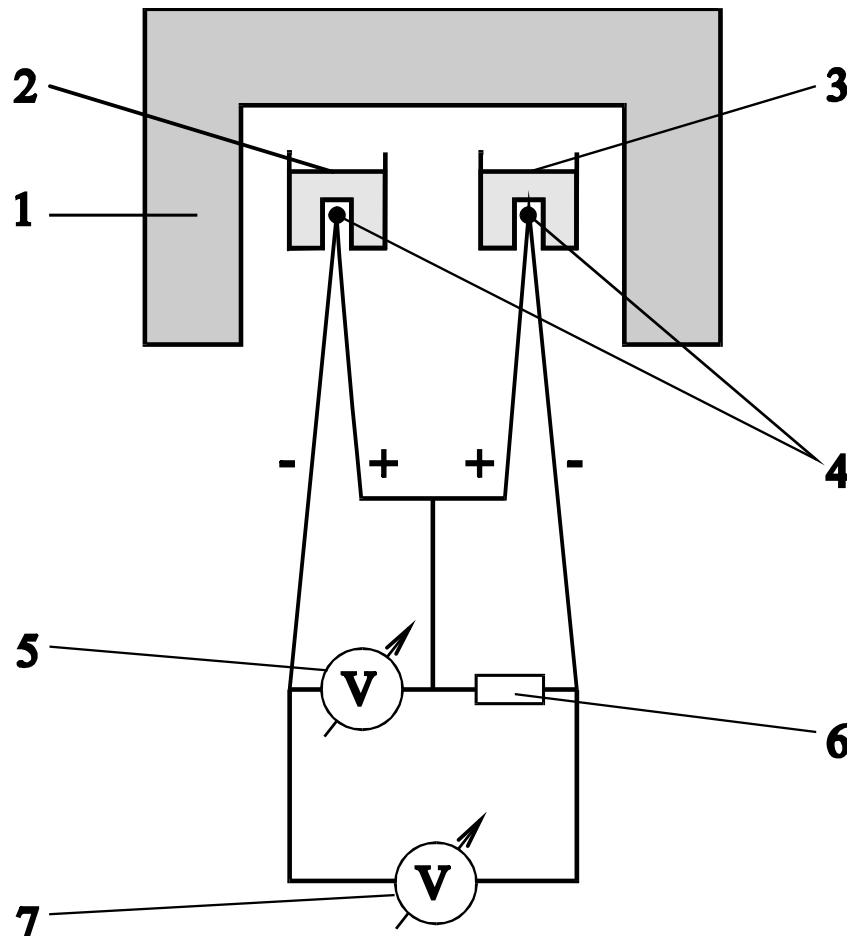
Maradék hamutartalom

TG adatok a $\text{YBa}_2\text{Cu}_3\text{O}_x$
($x=6,5\pm\delta$) szupravezető
kerámiáról, amint fűtéskor
oxigént köt meg, majd veszít, ill.
lehűléskor oxigént vesz fel.

(NIST)

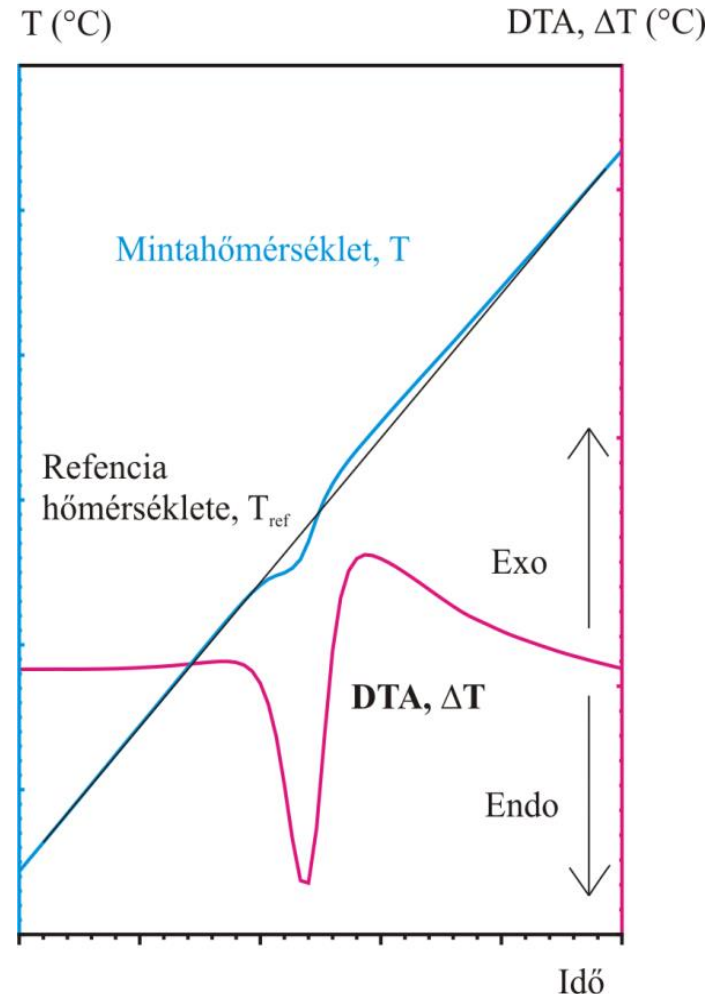
Differenciális termoanalízis (DTA) – hőszínezet, entalpiamérés

- 1 - kemence,
- 2 - mintatartó a mintával,
- 3 - mintatartó a referencia anyaggal,
- 4 - termoelemek érintkezési pontjai,
- 5 - minta hőmérséklet mérése,
- 6 - kiegyenlítő ellenállás,
- 7 - a DTA jel mérése.

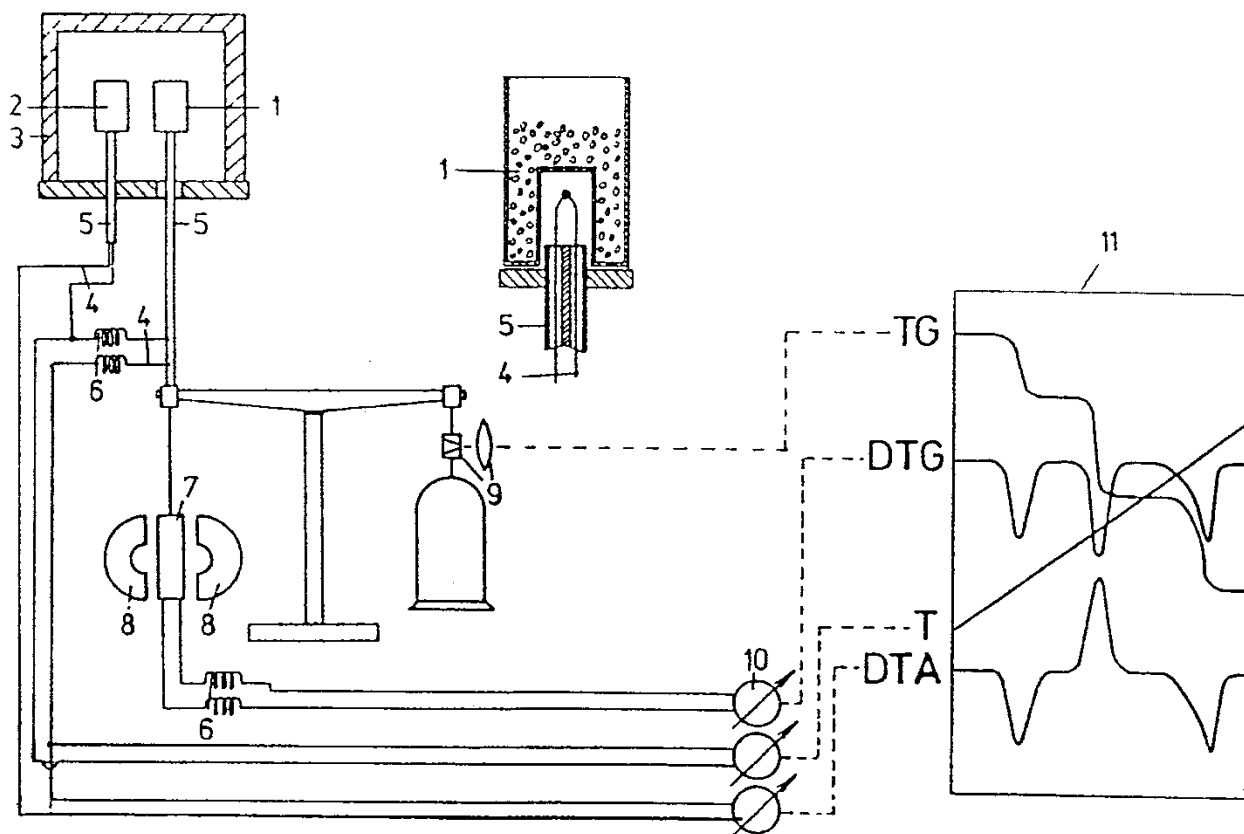
A DTA-jel származtatása a minta- és a referenciaanyag hőmérsékletéből, állandó fűtési sebesség esetén.

- Megállapodás szerint a DTA-jel $\Delta T = T_{\text{minta}} - T_{\text{referencia}}$,
- vagyis endoterm esetben az alapvonalról lefelé tér ki a jel.
- Összehasonlító (más szóval referencia vagy inert) anyagnak általában olyan anyagot választanak, amely a kérdéses hőmérséklet intervallumban semmiféle változást nem szenved, pl. $\alpha\text{-Al}_2\text{O}_3$ -ot.
- A példában a minta először megolvad, majd nyomban exoterm folyamatban bomlik.

Olvadás (endoterm hőszínezet) bomlással (dekarboxileződéssel, levegőben, exoterm)

Szimultán TG/DTA: A Derivatográf

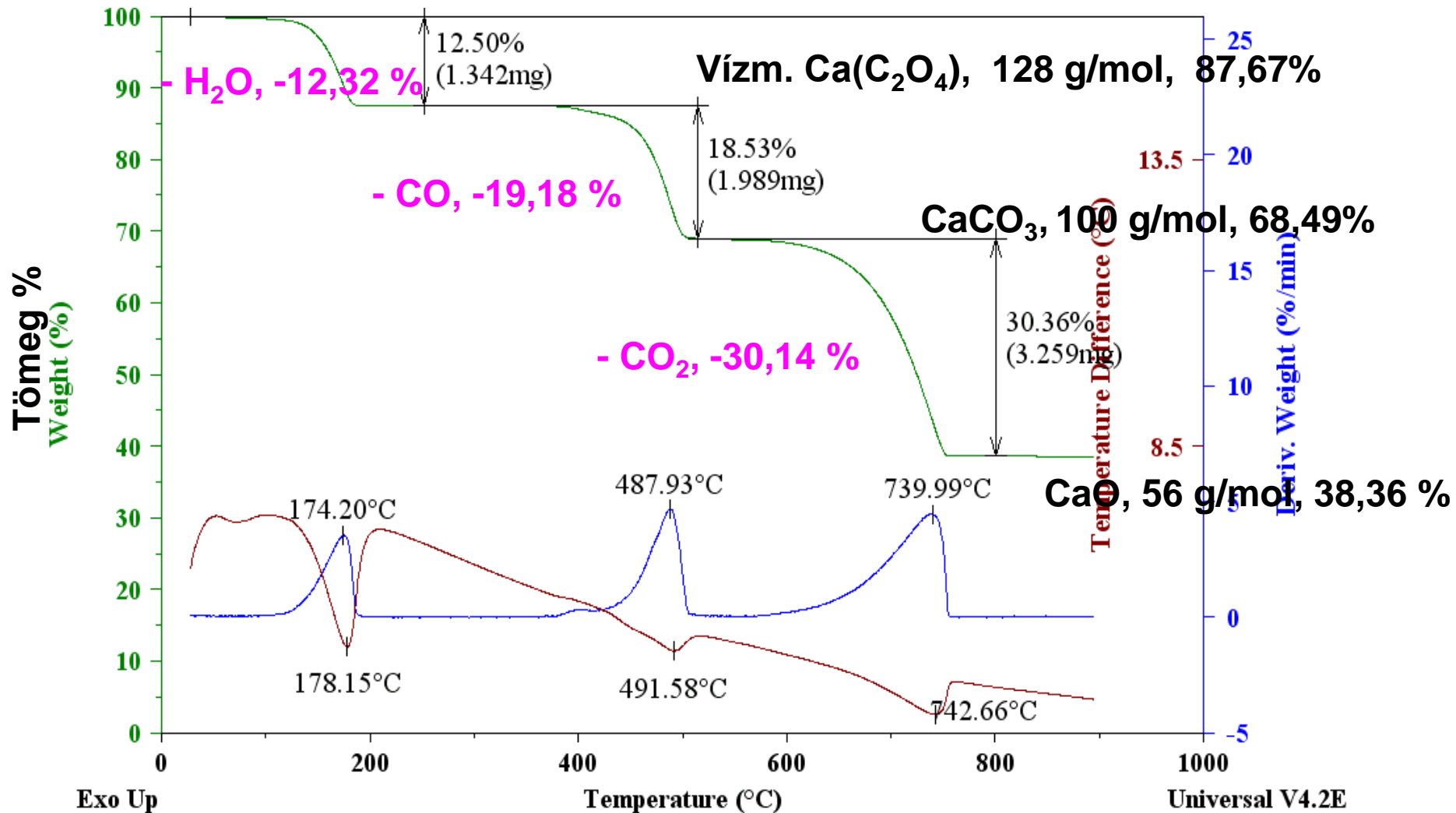

Fig. 3.1.1 Derivatograph for simultaneous TG, DTG and DTA.

1) Sample; 2) reference material; 3) furnace; 4) thermocouples; 5) corundum tubes; 6) flexible junction; 7) coil; 8) magnet; 9) optical system; 10) galvanometers; 11) photographic paper

Kálcium-oxalát monohidrát, $\text{Ca}(\text{COO})_2 \cdot \text{H}_2\text{O}$, sztöchiometrikus bomlása inert atmoszférában

$\text{Ca}(\text{C}_2\text{O}_4) \cdot \text{H}_2\text{O}$, 146 g/mol, 100 %

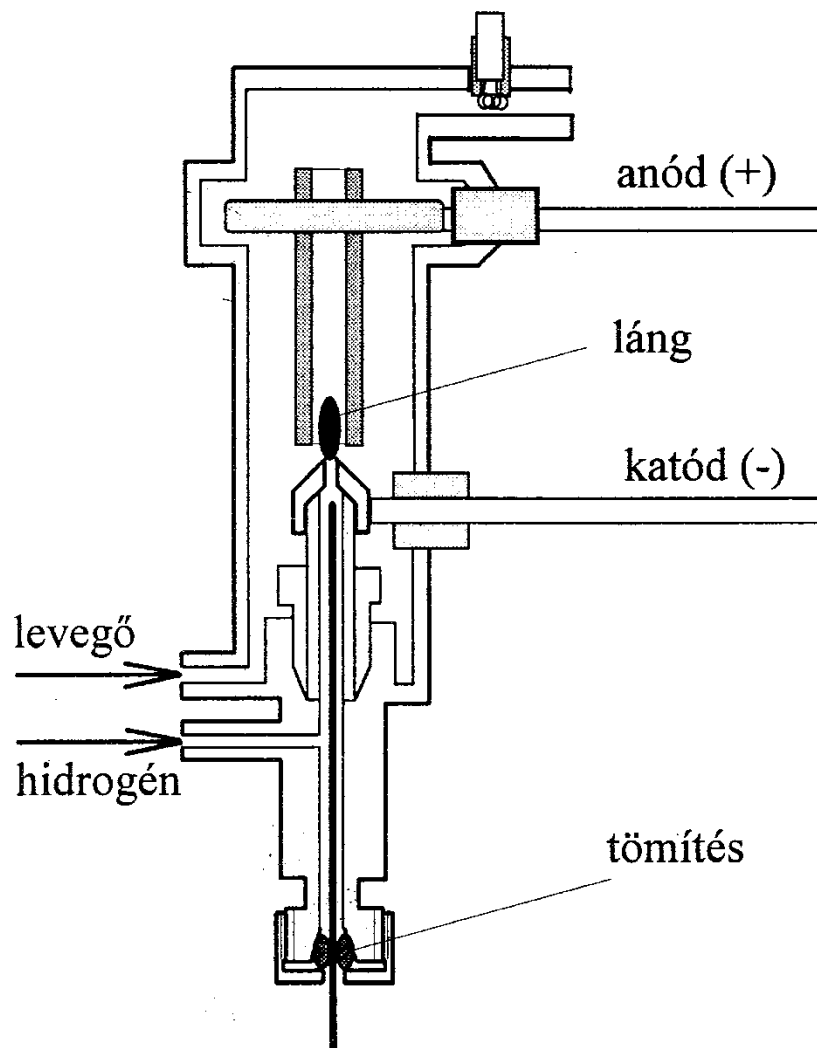

Fejlődő gázok detektálása, azonosítása, nyomonkövetése

- Szerves gőzök detektálása lángionizációs detektorral (**EGD – FID**)
- Savas, bázikus gőzök elnyeletése és titrálása (termo-gáztitrimetria, **TGT**)
- Fejlődőgáz-elemzés (**EGA**)
  - FTIR-spektrometriás gázcellával (**EGA-FTIR**)
  - Tömegspektrométerrel (**EGA-MS**)
  - Pirolízis-gázkromatográfia (**Py-GC-MS**)

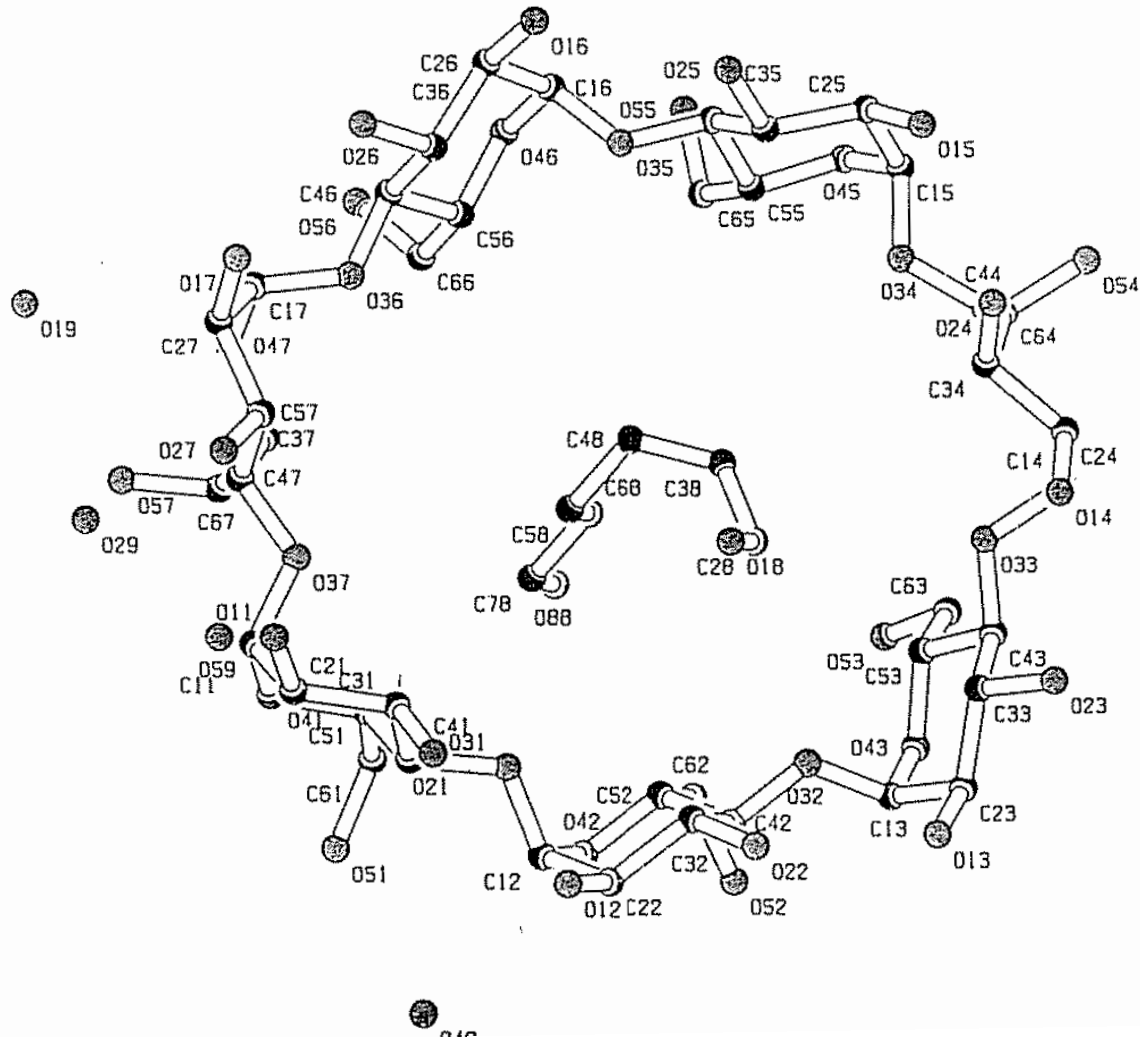
Lángionizációs detektor (FID) - fejlődő illékony szerves gőzök kimutatása (EGD)

- Diffúziós levegő - H₂-láng:
- H₂ + O₂ gyökös láncreakció
- Szerves anyagok égése → CHO[•]
- CHO[•] = CHO⁺ + e⁻
- Csak szerves anyagok adnak jelet

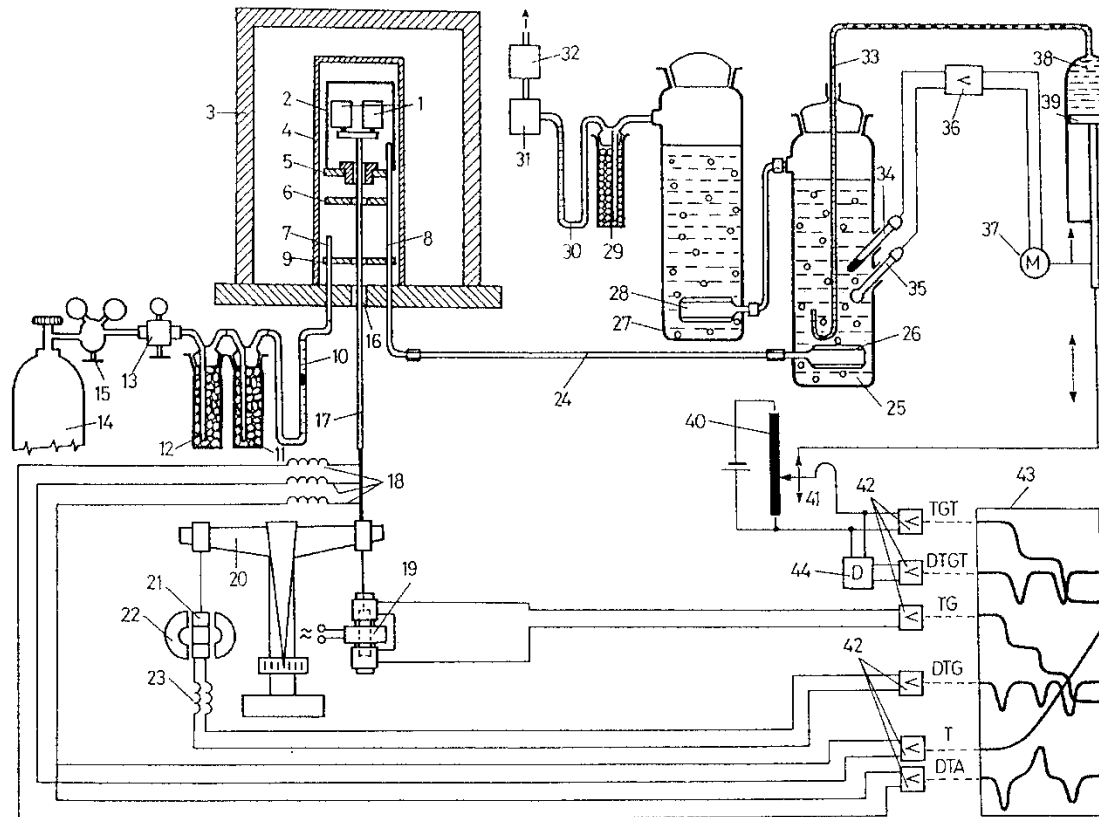
Gőzök a termikus kemencéből
(N₂-atmoszféra)

Ciklodextrin-zárványkomplexek vizsgálata szervesgőz-detektálással (EGA-FID)

β -Ciklodextrin – 1,6-hexándiol – 4 H₂O zárványkomplex

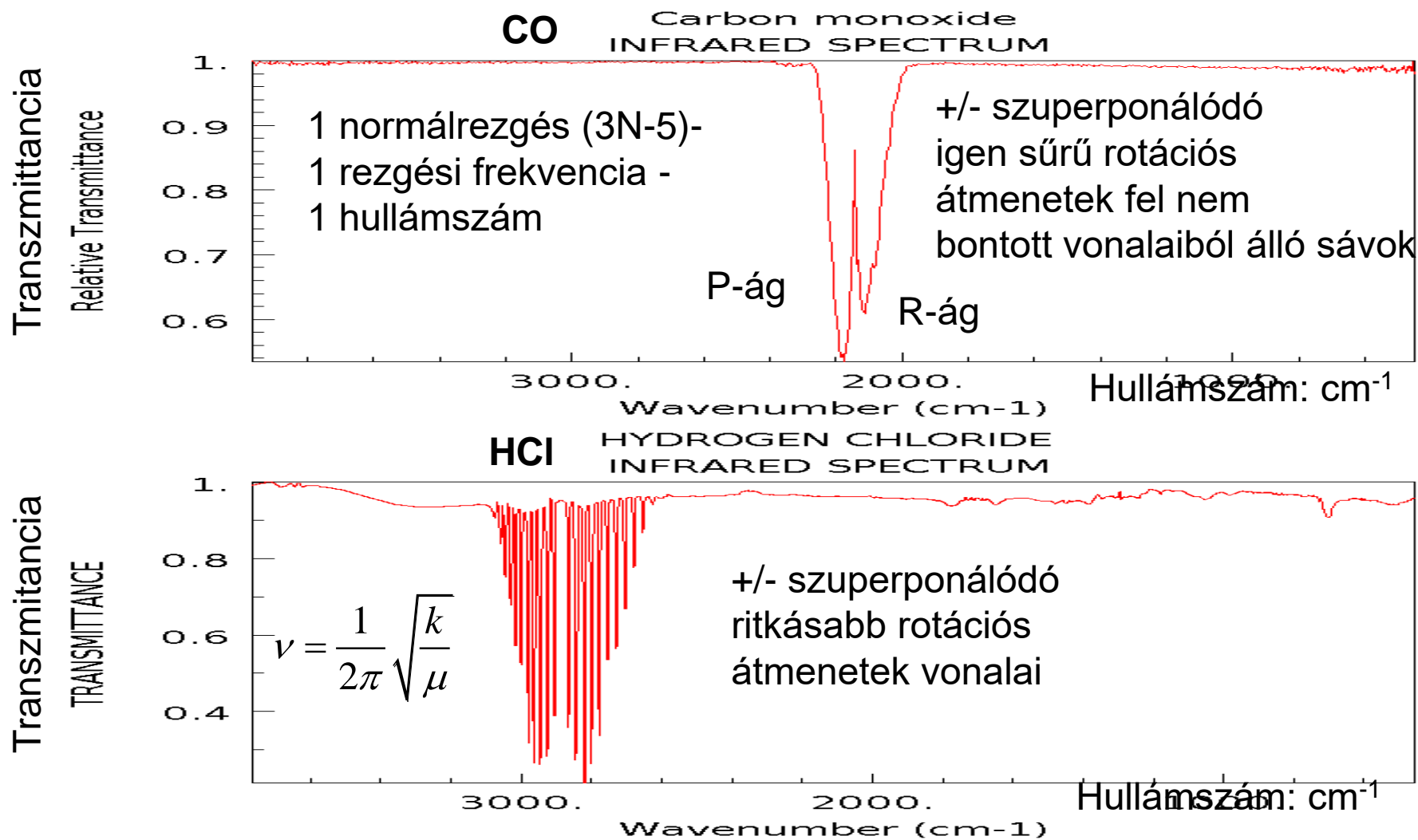
Kapcsolt technikák: Termogáz-titrimetria (TGT)

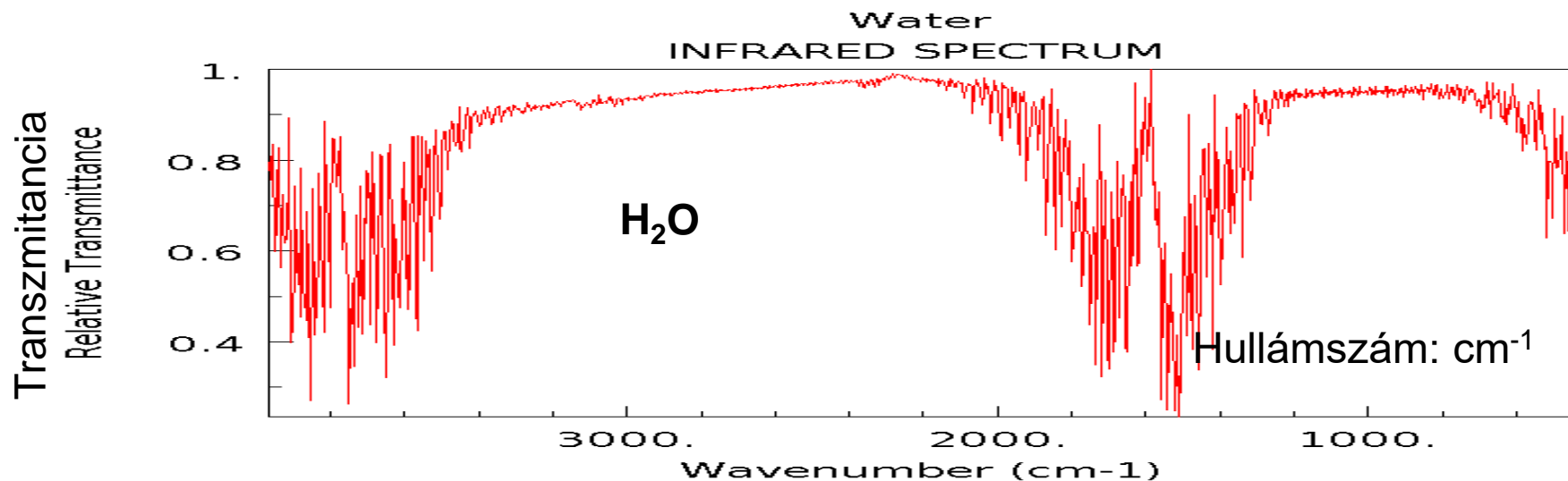
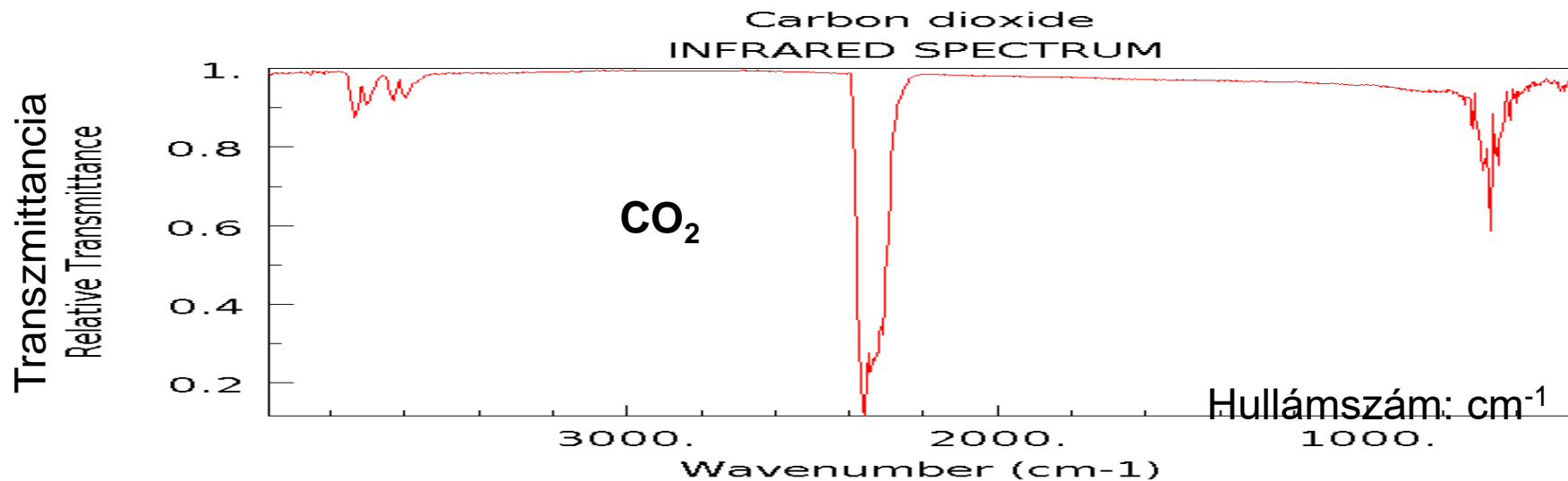
Fig. 6.2.1 Derivatograph for recording TG, DTG, DTA, TGT and DTGT curves simultaneously.

1) Crucibles for sample and reference material; 2) corundum cup; 3) electric furnace; 4) corundum bell; 5, 6 and 9) diaphragm disks; 7) gas inlet tube; 8) gas outlet tube; 10 and 30) gas flowmeters; 11 and 29) bottles filled with silica gel; 12) bottle filled with natron asbestos; 13) valve for controlling carrier gas; 14) gas cylinder; 15) reducer valve of gas cylinder; 16) boring of furnace stand; 17) corundum tube to hold thermocouples; 18) thermocouples; 19) differential transformer; 20) balance arm; 21) coil; 22) magnet; 23) flexible conductor; 24) capillary tube; 25 and 27) absorption vessels; 26 and 28) glass filters; 31) control unit for gas flow; 32) vacuum pump; 33) inlet tube for titrant; 34) calomel reference electrode; 35) glass electrode; 36) pH-meter switch; 37) servomotor; 38) cylinder and 39) piston of automatic burette; 40) potentiometer; 41) slide of potentiometer; 42) recorder; 43) chart; 44) deriving device

Kétatomos (lineáris) gázok rezgési (+forgási) Fourier-transzformációs (FT-) IR-referenciaspektrumai

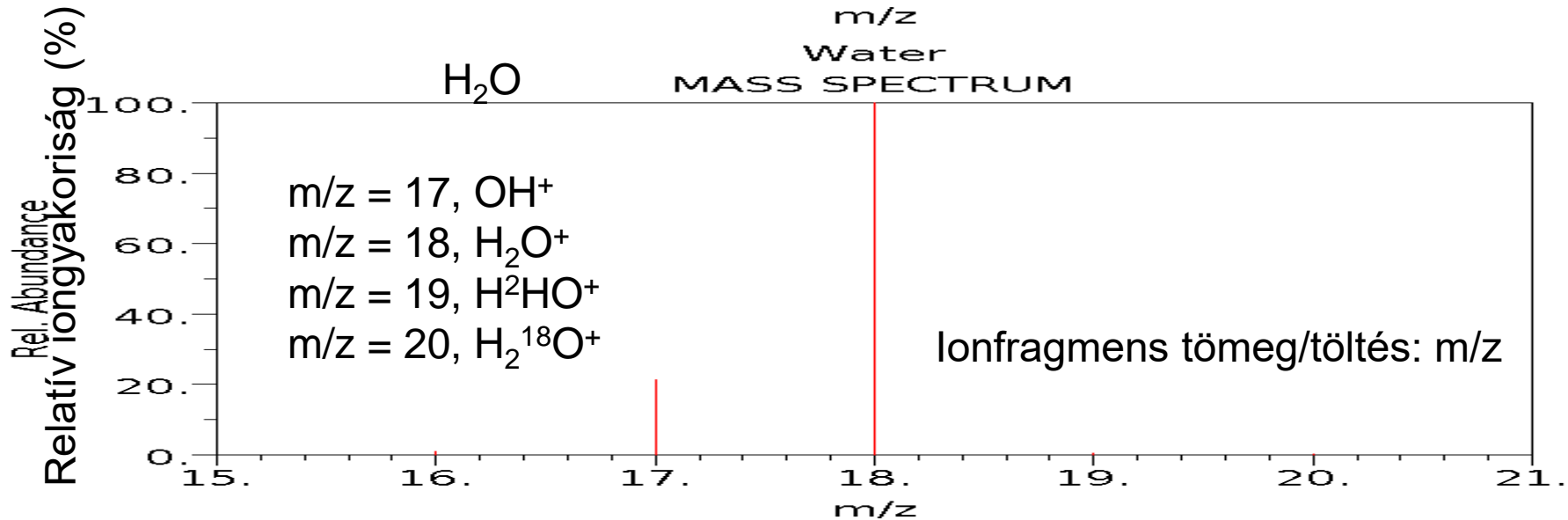
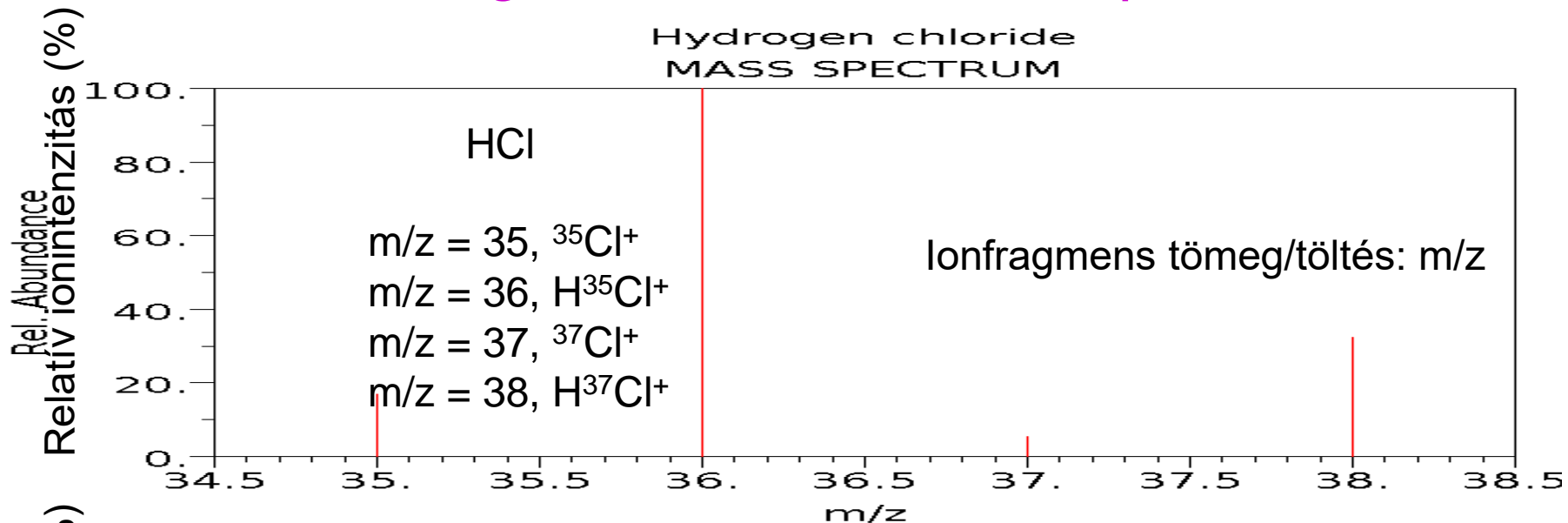

Többatomos gázok kifelbontású FTIR-referenciaspektrumai

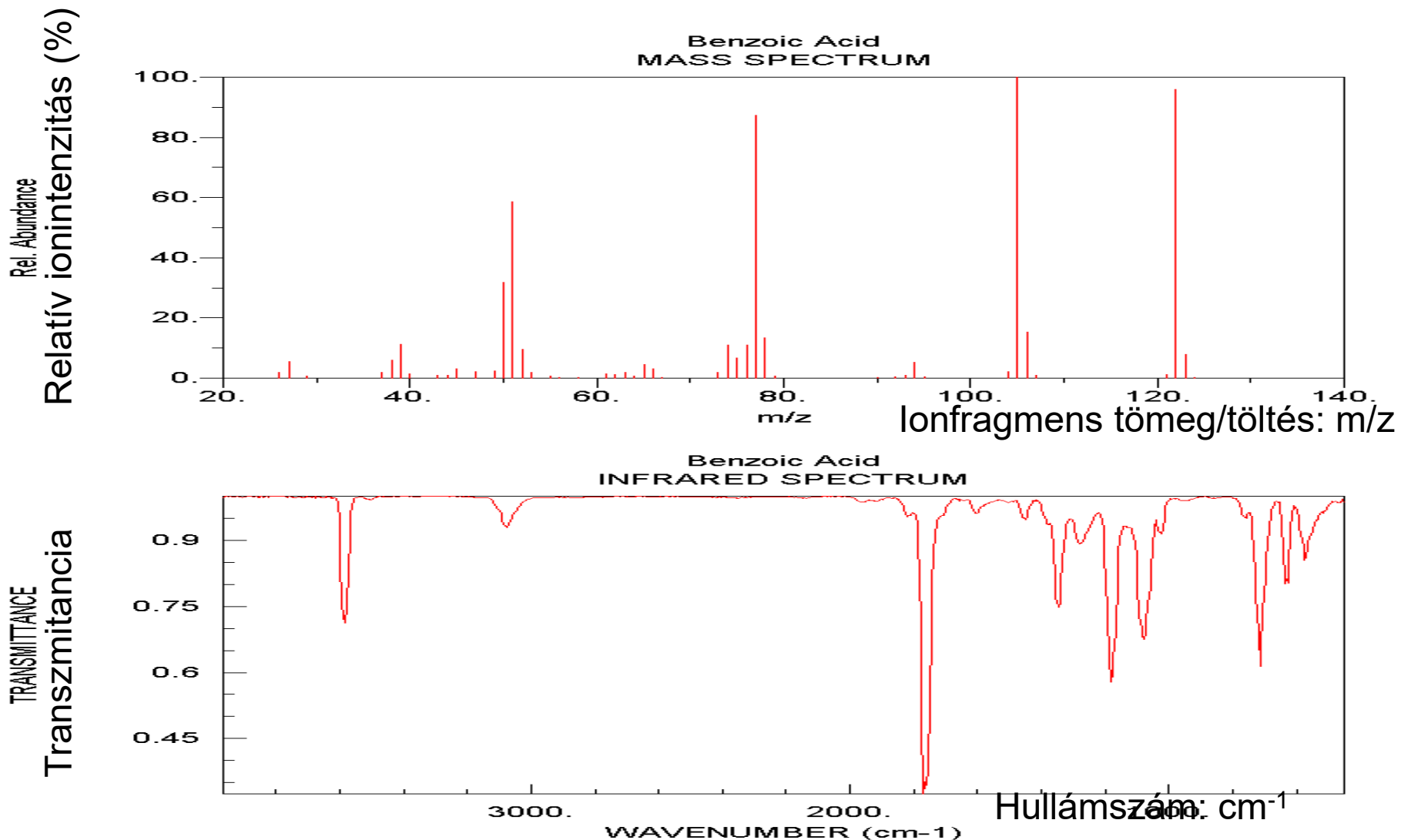

(NIST/EPA) <http://webbook.nist.gov/chemistry>

Szervetlen gázok MS-referenciaspektrumai

Szerves gőzök MS- és FTIR-referenciaspektrumai

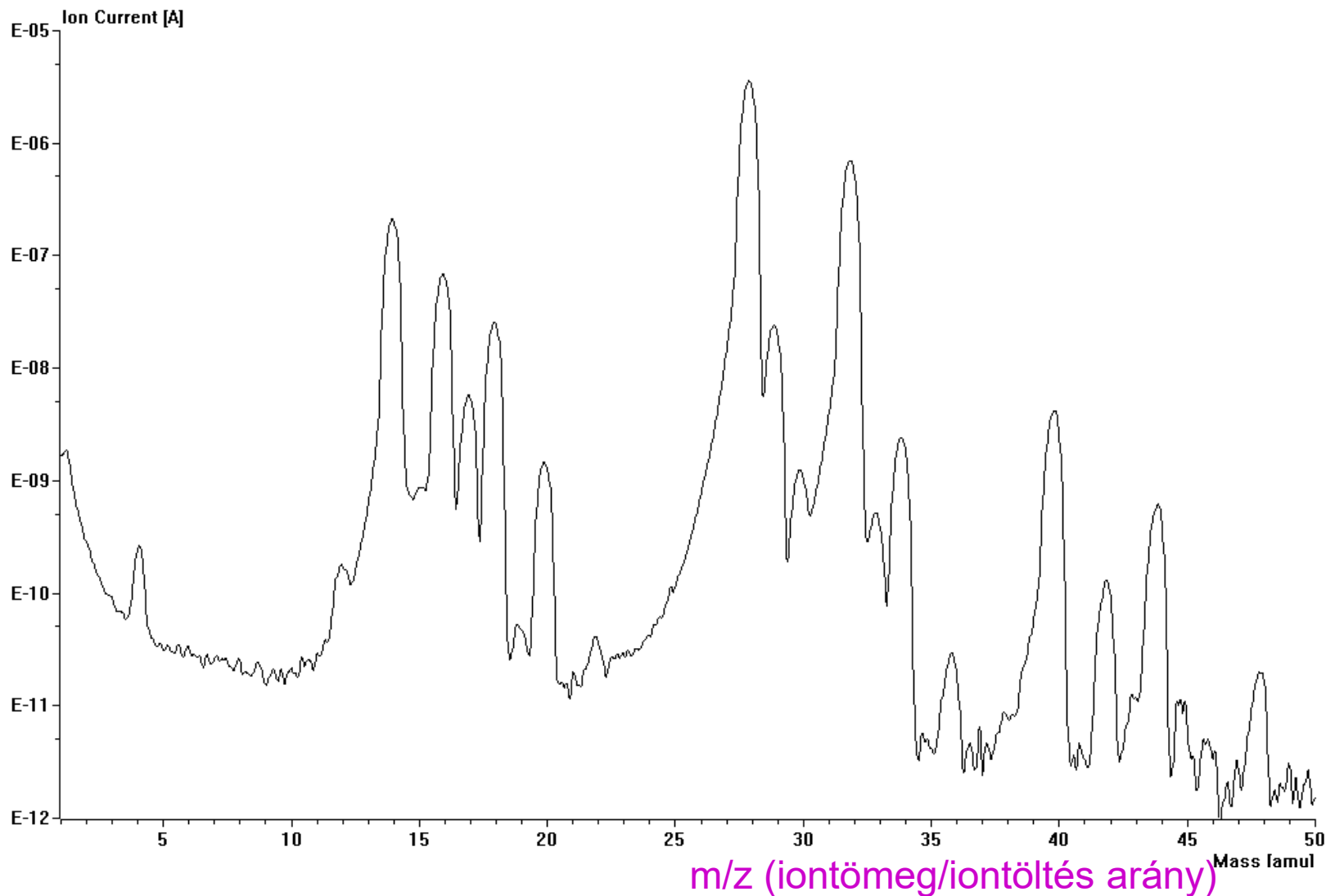

<http://webbook.nist.gov/chemistry>

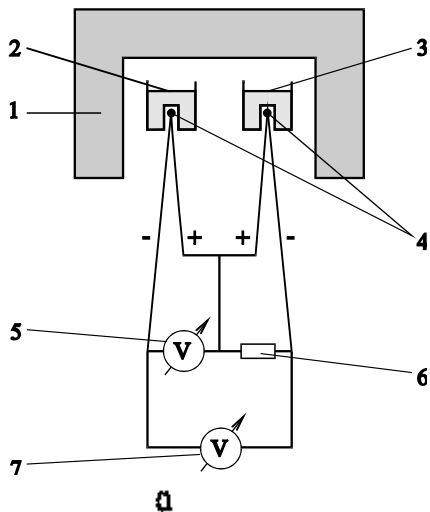
Egy „levegős kemencelégtér” tömegspektruma kvadrupól MS-sel (N_2 , O_2 , Ar, H_2O , CO_2)

Ionáram (A) logaritmikus léptékben

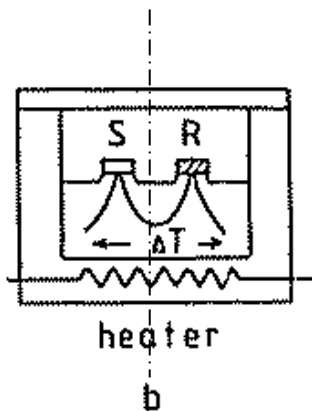

Entalpiaváltozás pontosabb mérése

Differenciális Pásztázó Kalorimetria, DSC

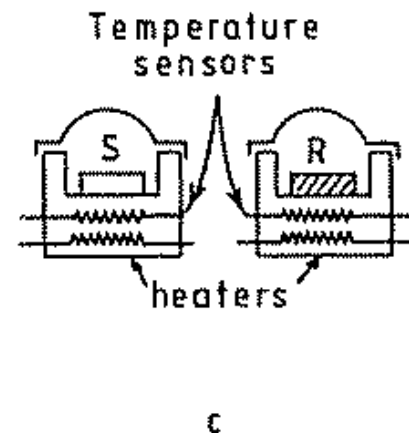

a
DTA (< 1500°C)
R = α -Al₂O₃

b
Hőáram DSC (< 350°C)
dQ/dt ~ ΔT

dQ/dt (mW)

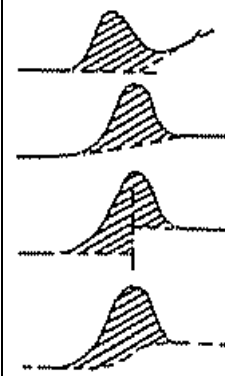
c
Teljesítménykompenzációs
DSC dQ/dt = P = UI (< 700°C)

Hőmérsékleti és entalpiakalibrációs anyagok:
(standard reference materials, SRM, CRM)

Op. α -kvarc → β -kvarc
In, Sn, Pb, Zn, Al

Ag
Au

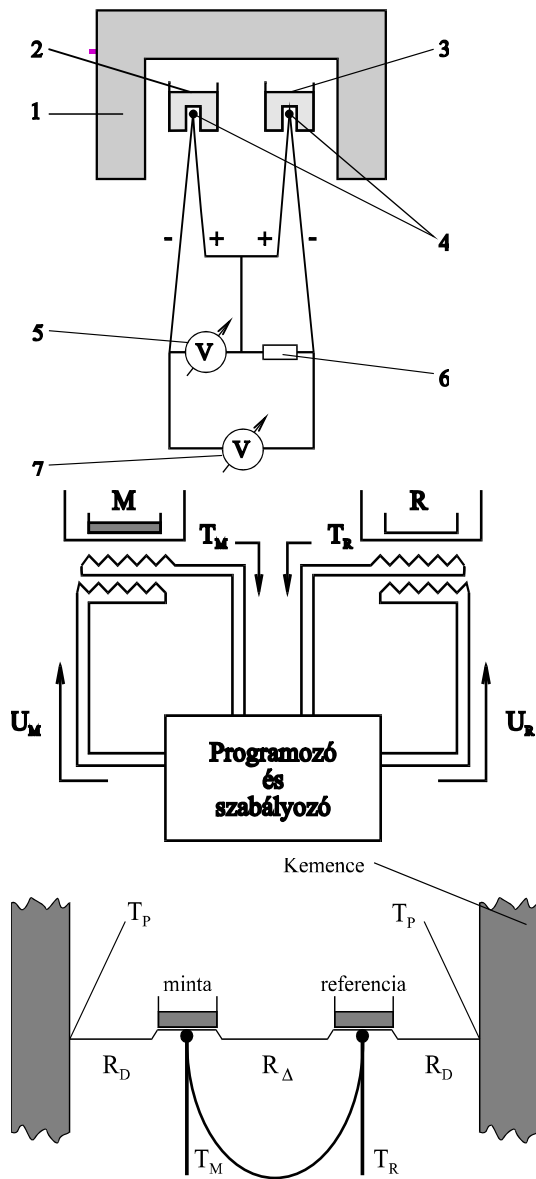
T = 573°C
T = 156°C ----
---- 660°C
T = 961°C
T = 1064°C

Entalpia-
számítás:
 $\Delta H = k A / m$,
k cellaállandó
A = integrált
(dT/dt v. dQ/dt)
terület

Differenciális Pásztázó Kalorimetria

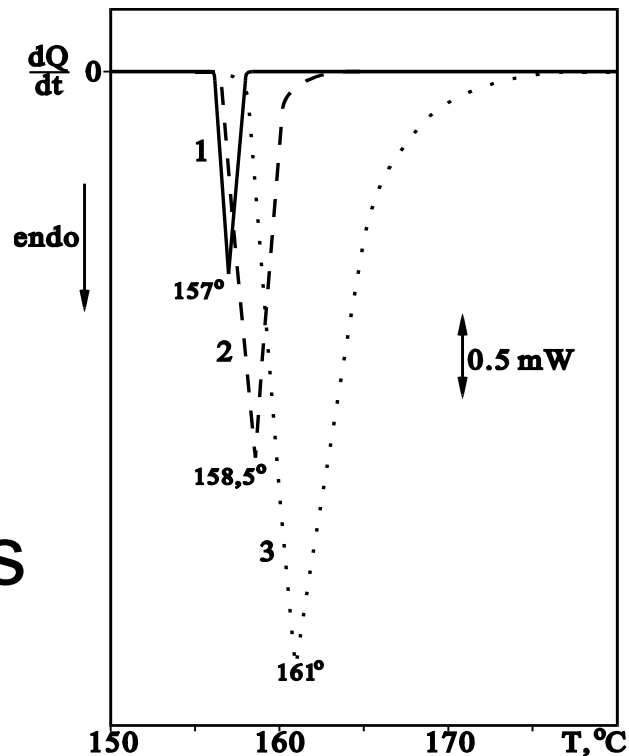
(DSC entalpiakalibráció)

- DTA

- Teljesítmény-kompenzációs DSC ($T_m = T_r$)

- Hőáram-DSC
 $Q_m = Q_r$

Fűtési sebesség

1 - $1^{\circ}\text{C}/\text{min}$,

2 - $5^{\circ}\text{C}/\text{min}$,

3 - $20^{\circ}\text{C}/\text{min}$

Tiszta indium (4,38 mg)
olvadási DSC görbéi

Szemikristályos műanyagok DSC (olvadáspont) mérései

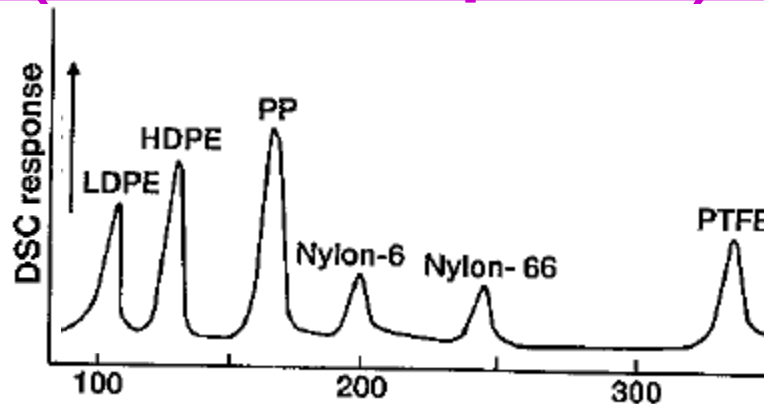

Figure 4.20 DSC of a sample of plastic waste (LDPE=low density polyethylene; HDPE=high density polyethylene; PP=polypropylene; PTFE=poly(tetrafluoroethylene), 'Teflon').

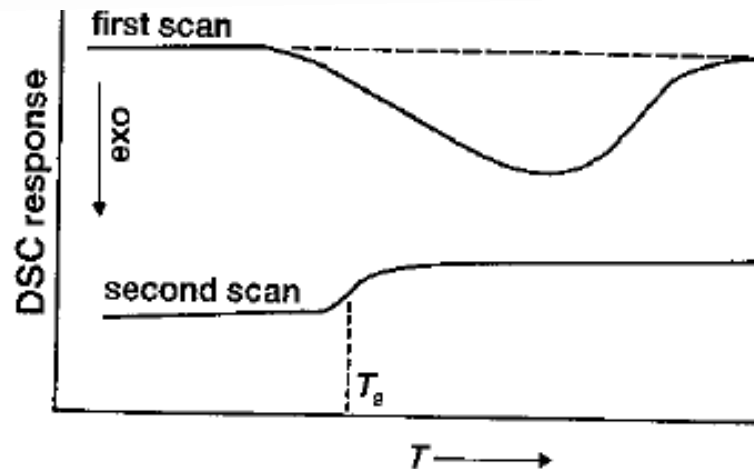
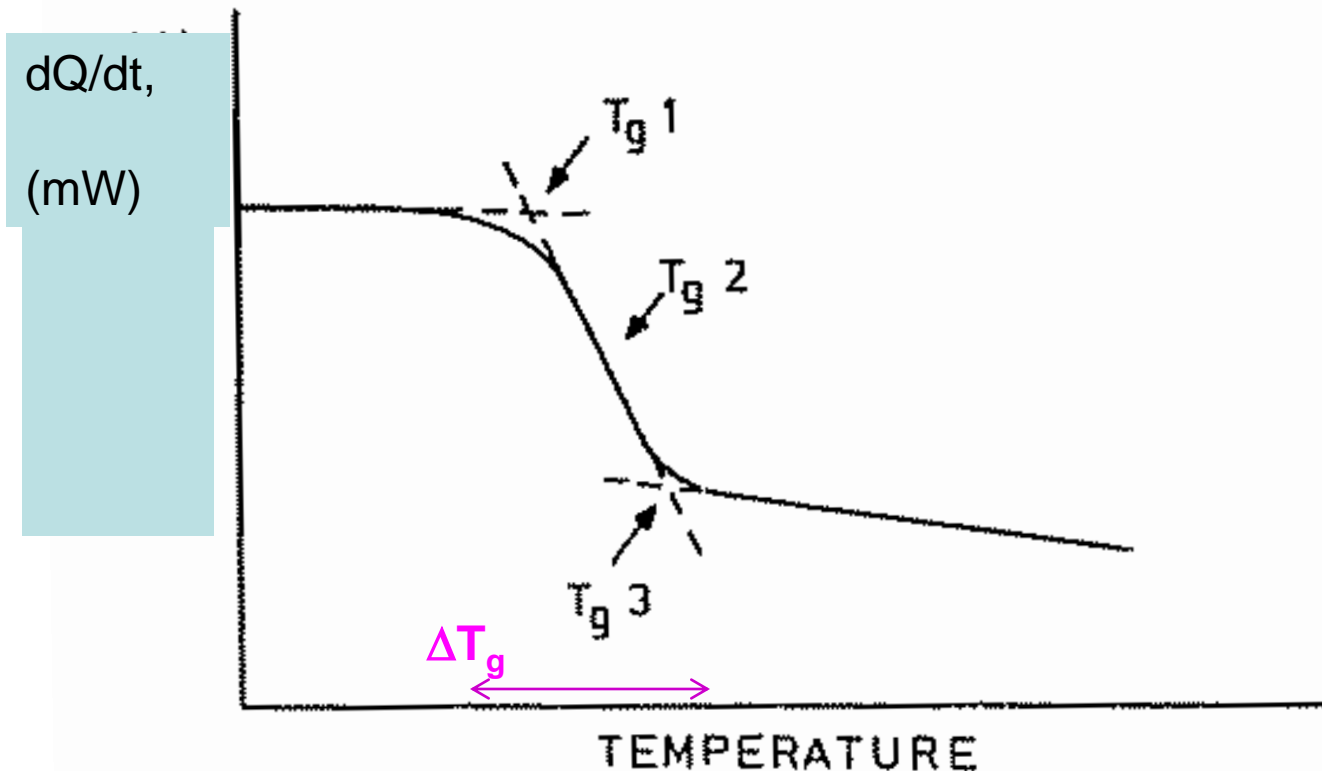

Figure 4.21 Curing of an epoxy resin.

Üvegesedési átmenet (lágyulás) DSC-vel követve

- Polimerek **üvegesedési hőmérsékleti tartománya** (másodrendű átalakulás, nincs látenshő, csak a hőkapacitás [=alapvonal] változik a hőmérséklettel)

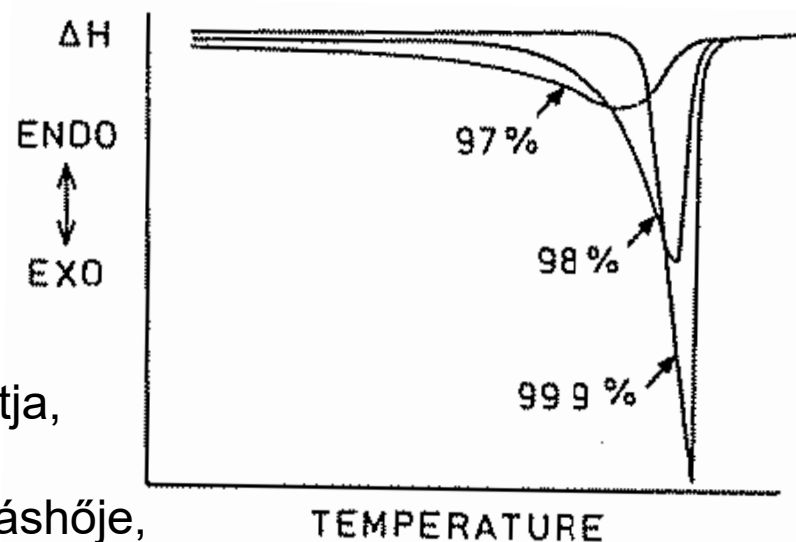
Tisztaságvizsgálat DSC-vel: Olvadáspont-csökkenés a szennyezések hatására

Termodinamikai egyensúly és ideális viselkedés feltételezésével (és néhány további egyszerűsítő feltétellel) a vant' Hoff egyenlethez jutunk:

$$T_i = T_0 - \frac{RT_0^2}{\Delta H} \cdot x_2 \cdot \frac{1}{F_i}$$

ahol:

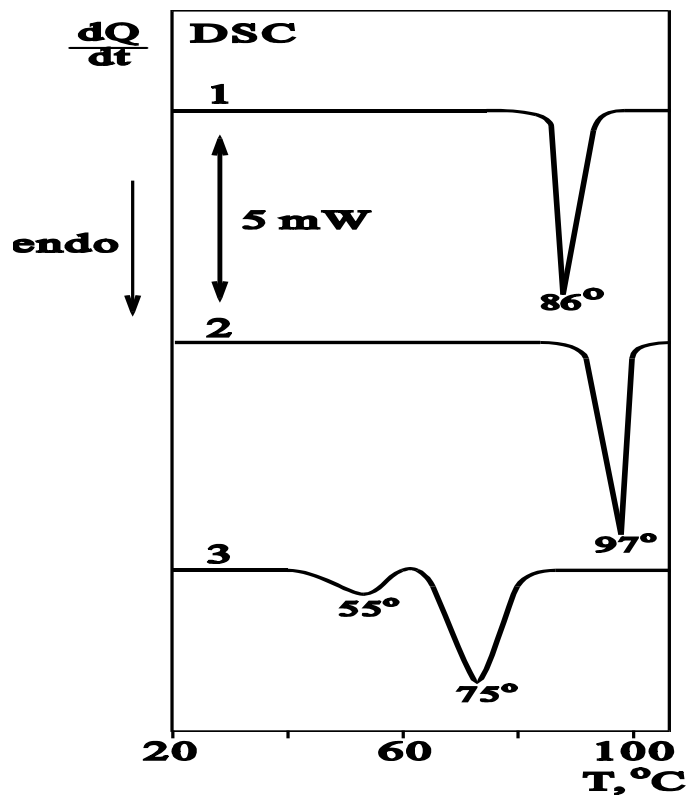
- T_0 a többségi komponens olvadáspontja,
- x_2 a szennyező anyag móltörtje,
- ΔH a többségi tiszta komponens olvadáshője,
- F_i a T_i hőmérsékletig megolvadt hányad.

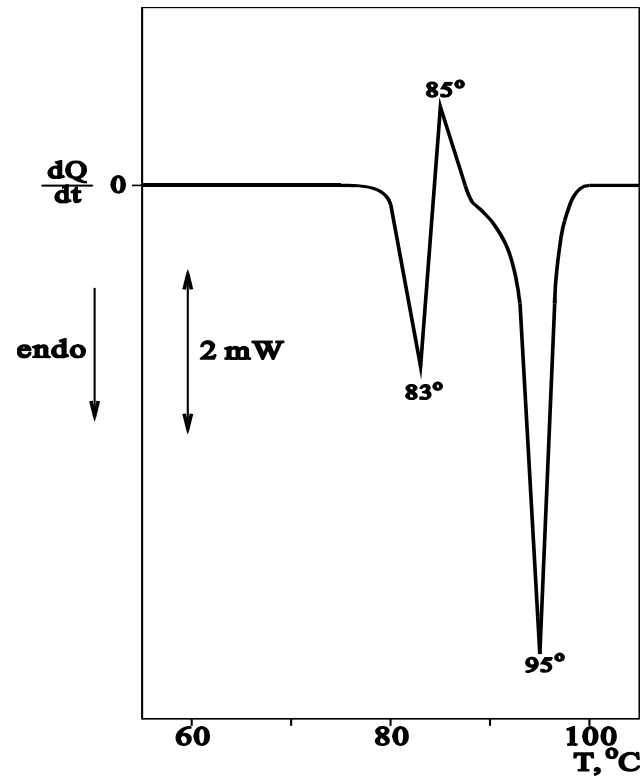
Az összefüggés szerint, ha T_i -t $1/F_i$ függvényében ábrázoljuk, egyenest kapunk, melynek paramétereiből kiszámíthatjuk a szennyező móltörtjét x_2 -t és a tiszta anyag olvadáspontját T_0 -t.

Szerves, ill. gyógyszeripari anyagok polimorf módosulatainak megkülönböztetése DSC-vel.

+Gyakorlati példa: Szorbitkristályosítás

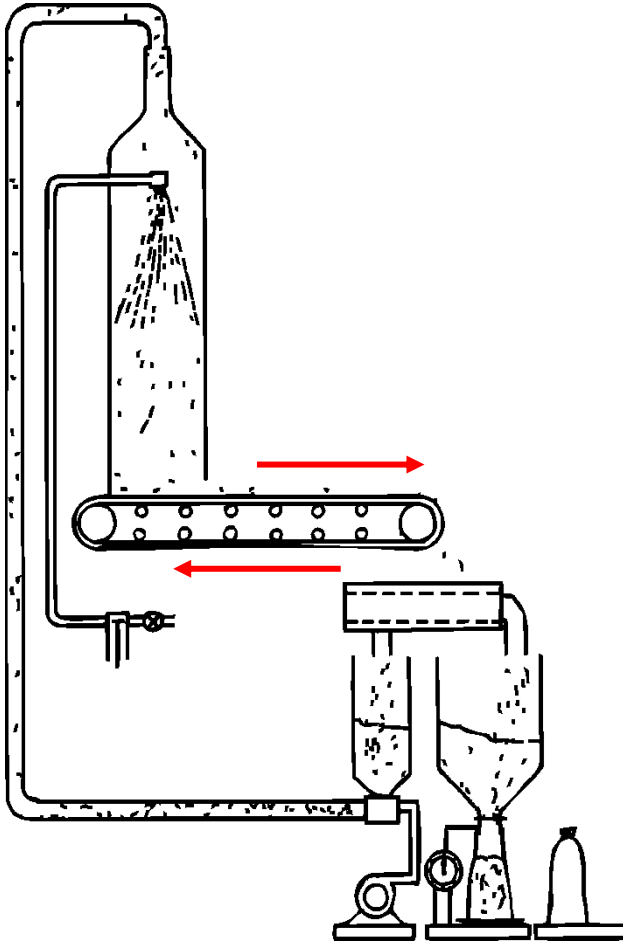

- 1 - A módosulat,
- 2 - B módosulat,
- 3 - megdermedt olvadék

50% A + 50% B módosulatú szorbit keverékének

Szorbitolvadék ipari kristályosítása

- Az olvadékot levegővel porlasztjuk be a torony felső harmadánál
- A beoltó kristályokat pneumatikusan adagoljuk be, az olvadékcseppekkel egyenáramban találkoznak
- A kristályosodás hőjét nagyrészt az áramló levegő viszi el

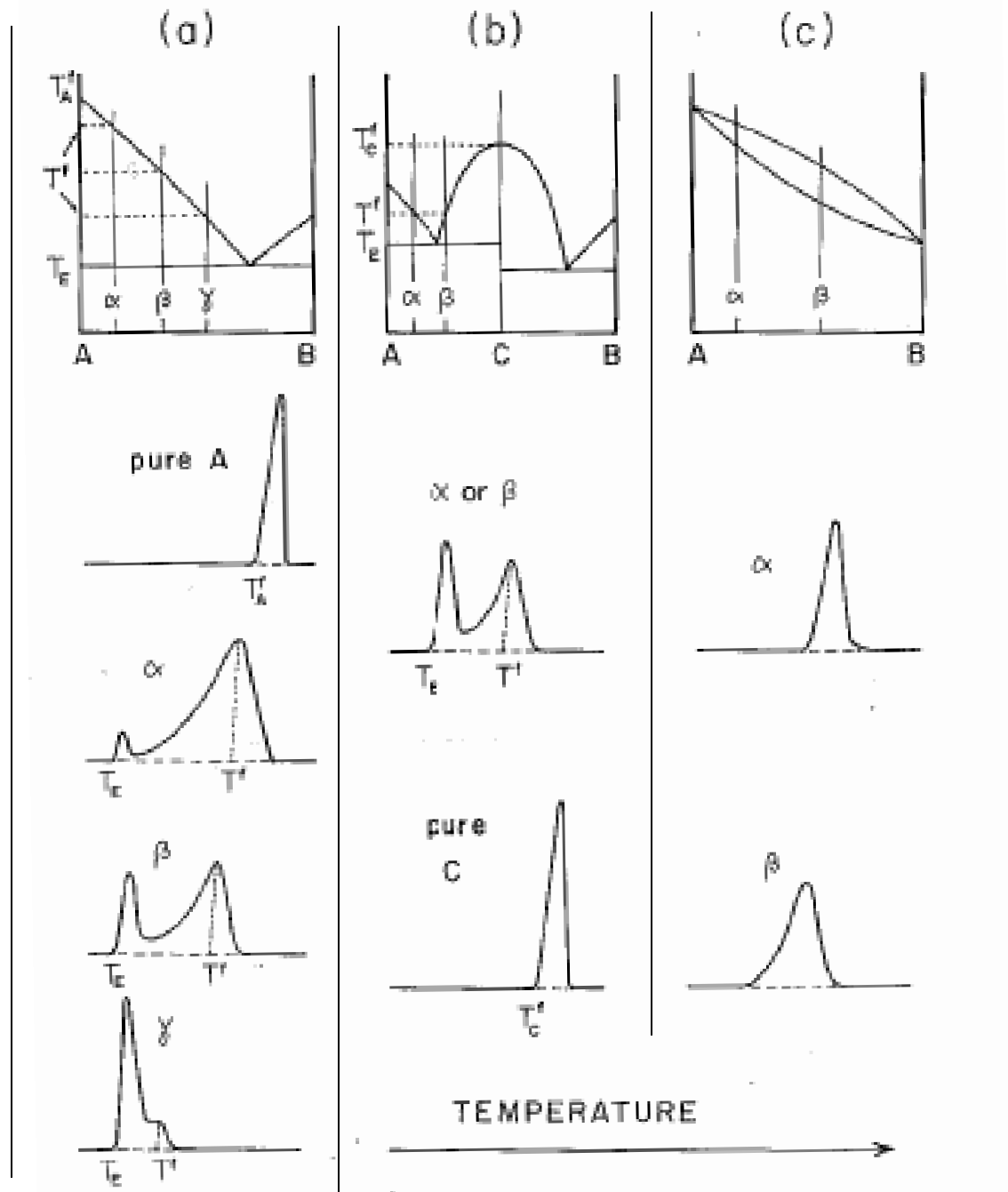

Kétkomponensű
rendszerek szilárd-
folyadék
fázisdiagramjainak
leggyakoribb típusai

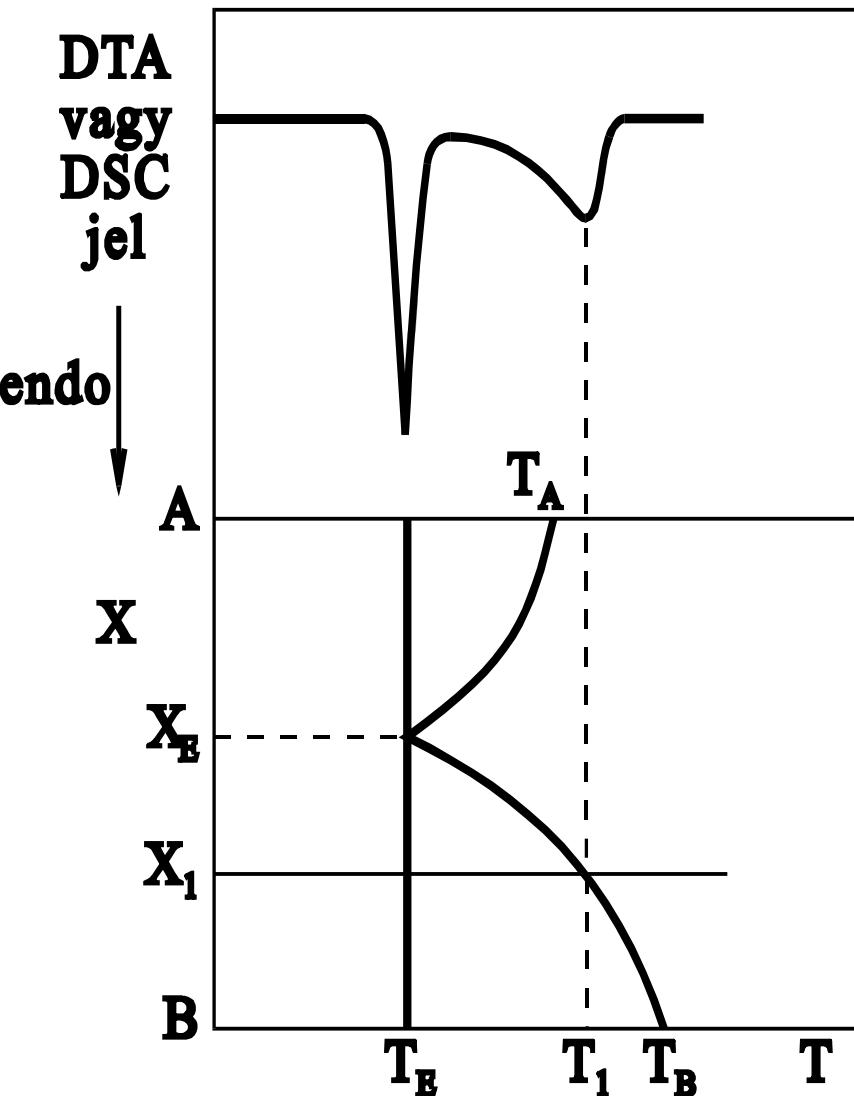
a) eutektikus kristály-
keverék
(konglomerátum)

b) szilárd
sztöchiometrikus
vegyület

c) szilárd oldat v. más
néven elegykristály

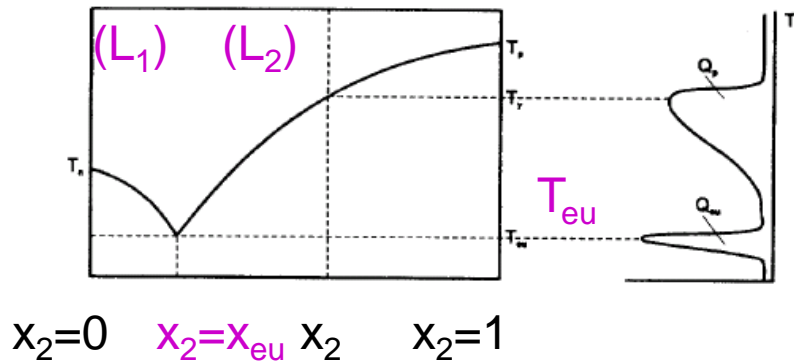
Kétkomponensű eutektikus rendszerek szilárd-folyadék fázisdiagramja DSC (DTA)

- Az ábra alsó részén egy eutektikus típusú fázisdiagram, felső részén az x_1 összetételnek megfelelő DTA/DSC görbe található, a két csúcs az eutektikum megolvadásához, illetve a visszamaradt szilárd **B** anyag feloldódásához tartozik.
- Az eutektikus fázisdiagram ismert összetételű mintákra mérve szerkeszthető, ill. számítható a T_A , T_B , ΔH_A és ΔH_B adatokból, (egyszerűsített Schröder van Laar egyenlet szerint)
- A fázisdiagram ismeretében a DSC görbéből meghatározható a keverék összetétele is akár.
- Háromkomponensű eutektikus keverékek háromszög diagramja is szerkeszthető. Pl. lágyforraszkok, kerámiák, rezolválási fázisrelációk

Likvidusz-görbék leíró egyenletek

Kristálykeverékre:

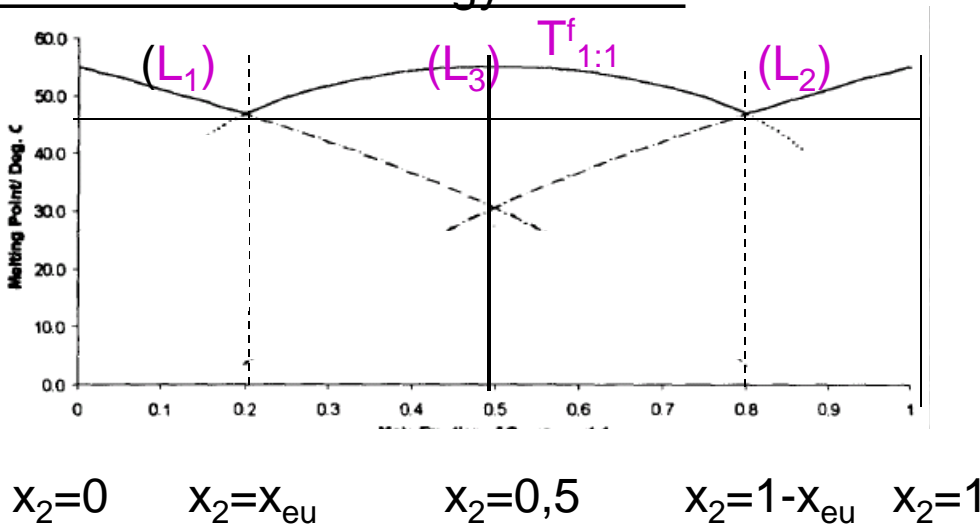
Egyszerűsített Schröder – van Laar - egyenlet

Ha $x_2 < x_{eu}$, akkor

$$\ln x_1 = \ln(1 - x_2) = \frac{\Delta H_1}{R} \left(\frac{1}{T_1^f} - \frac{1}{T^f} \right), \text{ ill. } (L_1)$$

$$\ln x_2 = \frac{\Delta H_2}{R} \left(\frac{1}{T_2^f} - \frac{1}{T^f} \right), \text{ ha } x_2 > x_{eu} \quad (L_2)$$

Racém 1:1 molekulavegyületekre:

+ Prigogine – Defay - egyenlet (L3)

$$\ln[4x_2(1 - x_2)] = \frac{\Delta H_{1:1}}{R} \left(\frac{1}{T_{1:1}^f} - \frac{1}{T^f} \right),$$

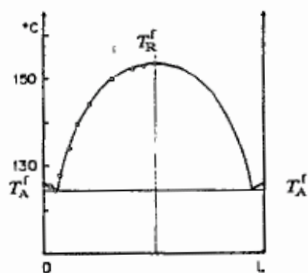
ha $x_{eu} < x_2 < 1 - x_{eu}$,

$$\begin{aligned}
 & [\text{ahol } \Delta H_{1:1} = 2\Delta H_{1/2:1/2} = \\
 & = 2M_{1/2:1/2} (\text{g / mol}) * \Delta H^f (\text{J / g})]
 \end{aligned}$$

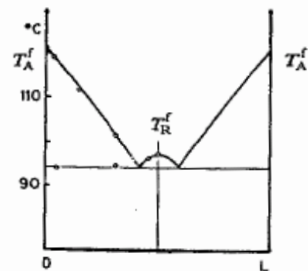
Enantiomerek 1:1 (racém) összetételű lehetséges vegyületei, keveréke, vagy szilárdoldatai

Racém rácsvegyületek

$$\Delta T = T_{(1:1)} - T_{\text{enant}} > -30^\circ\text{C}$$

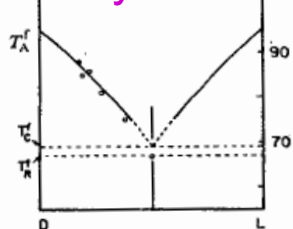

(a) Racemic compound with $T_R^f > T_A^f$

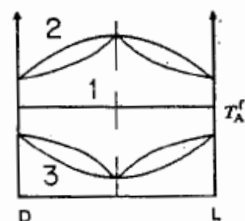
(b) Racemic compound with $T_R^f < T_A^f$

kristálykeverék

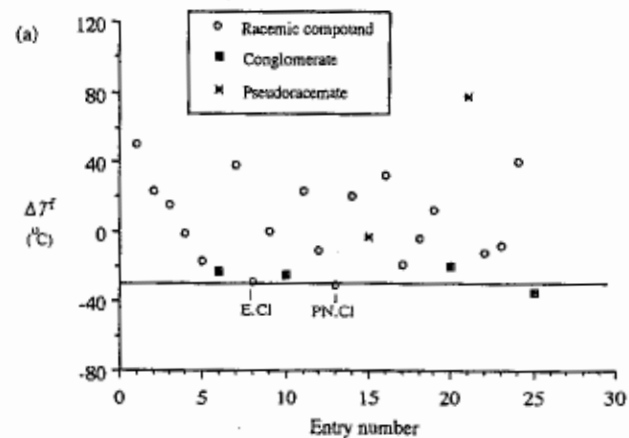
(c) Racemic conglomerate or a racemic compound $T_R^f \approx T_C^f$

szilárdoldatok

(d) Pseudoracemates, i.e. racemic solid solutions: 1 - ideal, 2 - nonideal with a maximum melting point, 3 - nonideal with a minimum melting point.

T_A^f - m.p. of enantiomers; T_R^f - m.p. of racemic compound; T_C^f - m.p. of racemic conglomerate
All of the phase diagrams are symmetric with respect to the center line

$$\Delta(\Delta H) = \Delta H_{(1:1)} - \Delta H_{\text{enant}} > 0$$

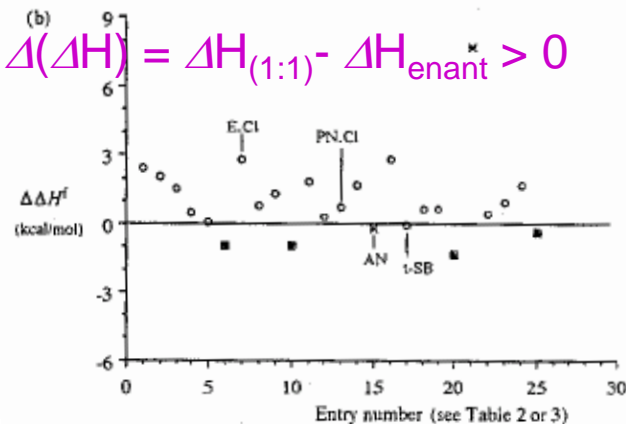
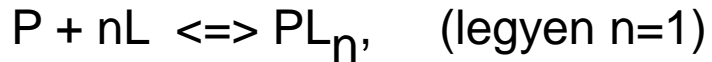

Figure 4—Differences between homochiral and racemic species in (a) the melting points, ΔT^f , and (b) the enthalpies of fusion, $\Delta\Delta H^f$

Izoterm Titrációs Kalorimetria (Isothermal Titration Calorimetry ITC)

Protein-ligandum-kötési folyamat energetikájának és termodinamikájának felderítésére

$$K_a(\text{ffin}) = \frac{[PL]}{([P]/[L])}, \quad \Delta H_a, \Delta G_a, \Delta S_a$$

$$Q = \Delta H_a \cdot \Delta V \cdot [P]_0 \cdot K_a [L] / (1 + K_a [L]);$$

L: aktuális szabad ligandum koncentráció

ΔH_a számítható; K_a számítható;

$$\Delta G_a = -RT \ln K_a,$$

ΔG_a számítható;

$$\Delta G_a = \Delta H_a - T\Delta S_a =$$

ΔS_a számítható;

